

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

NAS ROD

1937·1938

LETO IX.

6

Izbaja v šolskih mesecih in stane s knjigami Mladinske matice mesečno 2-50 din

Rešitev križank iz 5. številke »Našega roda«

Križanke »Mozaika«, »Divja koza« in »Kvadrati« iz 5. številke »Našega roda« so pravilno rešili in bili nagrajeni:

1. Strukelj Tončka, 4. b razred ljudske šole v Borovnici.
2. Imperl Ivan, učenec ljudske šole v Sevnici.
3. Horvat Danica Marija, 5. razred ljudske šole v Mali Nedelji.

Rešilci in nagrajenci Cicibanove križanke:

1. Wacek Branko, 1. razred v Bohinjski Bistrici.
2. Pečenko Janez, 2. razred v Kranju.
3. Mihev Aleksander, 1. razred ljudske šole v Podpeci, p. Crna pri Prevaljah.

Izžrebani rešilci ugank v tej številki bodo tudi nagrajeni s primernimi darili.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 2.50. Za posamezne naročnike, ki prejemaajo list in publikacije po pošti, znaša letna naročnina 30 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavniki Francè Strukelj).

PUSTNA PESEM

VENCESLAV WINKLER

*Pusta smešnega lovimo.
Iščemo ga po vrteh in vasi.
Zdaj prihaja zopet mimo.
Sredi ceste stopa prav počasi.*

*Ves raztrgan, bled in reven
omahuje po kamniti poti.
O, ta pust je res pohleven:
Gledamo: nikogar se ne loti...*

*Res, njegova maska ni bogata.
Morda pa nalašč takole kroži?
Brž zaprimo težka vežna vrata!
Čaka, gleda skozi okna, toži...*

*Trepetajo ustna suha,
pod očmi temni se črn krog:
„Dajte skorjico mi kruha,
veste, sem brezposeln ubog...“*

V RUDARSKI KOLONIJI

DANICA GRUDEN

*Ustavila me je na cesti,
posinela v obraz,
telesce drobno ji tresel je mraz.
»Rešite se, rešite!«
je komaj izgovorila,
s šibo tanko se me dotaknila.
»Stopiva za drevo!
Tu veter vije! Odkod si?«*

*»Iz kolonije. Moj oče
pod zemljo rije,
matere pa nimam več,
a doma nas je preveč.«
Bolj ko naprej sem šla,
več jih je bilo na cesti,
vsak s tugo v očeh
in s šibo v pesti.*

ARNOŠT ADAMIČ

VELIKA TEKMA

ILUSTRIRAL: N. PIRNAT

PRIPRAVE ZA ODLOČILNO SREČANJE

V gramozni jami je zavladovalo živahno vrvenje. Od zgodnjega jutra do vročih opoldanskih ur, pa spet popoldne do trde noči. Starši so seveda nad tem godrnjali. Zapela je palica, pomagalo pa ni nič. Nepremagljiva sila je mlade nogometaše neprestano vlekla v gramozno jamo. Podžigala jih je želja po povračilu za izgubljeno tekmo. Zmagati, oprati sramotni madež, to je bilo tisto, kar jih je napravilo vztrajne. Pod smotrnim vodstvom so trenirali kot pravi nogometaši. Sproti so se mogli prepričati o uspehih. Zmogli so že zavidljive umetnije z žogo. Vprav ta napredek je še posebej jačal skupne napore ter napravil dečke poslušne in požrtvovalne.

»Podimo žogo okoli igrišča!« je ukazal Lavo. Pa so jo morali kar vsi po vrsti poditi okoli. Potem jih je postavil za korak vsaksebi v krog. Zdaj so jo podili okrog tega kroga, ali pa so jo gonili v vijugasti črti, kar je zahtevalo dobro mero vztrajnosti in gibčnosti. Vsak dan so prišle na spored drugačne vaje z žogo. Utrjevali so se tudi z vztrajnim tekom. Mimo tega so telovadili, se borili in metali težke kamne v daljavo. Ciril je sčasoma vrgel najdelj. Sony je prednjačil v teku. Mitko je vsakega zagnal na tla.

Na vso moč jih je spodbodlo, ko je Lavo razglasil, da bo izmed najboljših izbral enajstorico, ki ji bo pripadla odgovorna naloga rešiti nogometno čast pred mestnimi. Vsak si je na vse pretege prizadeval priti med izbrance.

Z uporneži in lenobami — teh, kajpak, tudi tu ni manjkalo — je Lavo kar kmalu obračunal. Nagnal jih je iz jame. Nagajivci in uporneži so se preselili na travnike vrh gramoznice. Od tam so se spakovali tja doli in jim brusili zasmehljive in ujedljive opazke toliko časa, da so jih dečki iz gramoznice trdo pretipali in nabili. Odslej so 'Lavovci' lahko nemoteno trenirali.

Vsaka boljša knjiga o nogometu na široko in temeljito razlaga umetnost nogometne igre. Tudi gospod Srakar je imel tako knjigo. Iz nje je zajemal Lavo svoje znanje. Cesar pa ni dobro umel, mu je pojasnil Srakar. Včasih sta res počekala mnogo papirja, preden sta si bila o vsem na jasnem. Zato pa je Lavo prihajal na igrišče s skrbno sestavljenim dnevnim sporedom. »Načrt, ljubček moj, je pol uspeha!« ga je učil Srakar. »Boljši je magari slab načrt, kot pa noben. Skrbi le, da bo sleherni tvojih neugnancev toliko časa vadil eno in isto, da mu bo trdno tičalo v glavi. Kajti misel vodi vsa dejanja.«

Kaj vse je Lavo zahteval od svojih tovarišev! Treba je bilo teči z žogo, jo na znak s piščalko takoj obrniti in teči nazaj. Ali pa oddati tovarišu lepo na noge, ta pa drugemu. Največ preglavic so imeli z ustavljanjem žoge na mestu. Temu se pravi 'štopati'. Žoga mora obstati pod ного mirno, pa najsi je priletela izpod neba ali po tleh, od spredaj, od zadaj ali od strani.

Marsikdo bi bil obupal nad tem. Lavo pa je znal podžigati in navdušiti. Kmalu jim tudi te in podobne umetnosti niso delale posebnih preglavic. — Nekega dne so vkraj igrišča zateknili steber, nanj pa je bila pritrjena precej velika, navzgor in navzdol premakljiva deska kvadratne ploskve. Ta premakljiva tarča je bila Sra-karjev domislek. Streljali so vanjo iz raznih daljav. Zdaj so jo spustili k tlom, potem so jo spet potegnili navzgor, a nikoli višje od višine gola. »Nogometaš mora zadeti z žogo, kamor pomeri, Zadetki odločijo zmago!« Spočetka so zadevali zgolj slučajno. Pozneje pa so tudi tu dosegali prav lepe uspehe. Lavo je nadzoroval, bodril, razlagal in pisal v posebno razpredelnico uspehe posameznih. Skoro ni imel časa, da bi tudi sam treniral. Tovariši so ga očitno prehiteli. Lavu je pripadla sama po sebi naloga loviti žoge. Tako se je skoro nevede razvijal v dobrega vratarja ali 'golmana'.

Vroč avgust se je bil med temi pripravami že nagnil v drugo polovico. Z velikimi koraki so se bližale počitnice svojemu koncu. Solatarji so morali pohiteti. Naučili so se že raznolikih umetnij, ki so jih skrbno prikrivali ogle-duhom. Da, — kajti vzbudili so bili med mestnimi razumljivo radovednost in neredko so le-ti nekako 'slučajno' prišli ven, ogledovat trening v gramozni jami. To pa, kar so jim predvajali Solatarji, je mestnim privabilo zaničljiv smehljaj na usta. Saj to ni bilo vredno niti počnega groša! Solatarji so se podili po jami za žogo kot tolpa. Kričali so in se med seboj spotikali, da nikoli tega. Torej to je oni znameniti trening, ki se o njem toliko govori? Hahaha! Nu, le brez skrbi! S takimi ptiči bo posel kaj lahek. Pozobali jih bodo s kostmi in perjem vred.

Komaj pa so radovedneži odšli — poglejte Sonyja! Namršil je čelo, se pognal in zadel tarčo iz daljave petnajst metrov! Najboljši strelec, ki bo, to se vidi že sedaj, izvrsten srednji napadalec. A tudi drugi niso zaostajali. Pepko je zgubil svoj rejni trebušček. Postal je gibek kot podlasica. Žogo je imel menda na nevidni vrvc, vse ga je ubogala, kar je le hotel. Vsak je znal kakšno posebnost, vsi skupaj pa so že predstavljali resnega nasprotnika. O 'tolpi' ne duha, ne sluha. Vidite, tako so potegnili mestne.

Kako vzpodbudna je misel na povračilo! Brez te bi Lavo ob vsej dobri volji ničesar ne dosegel. »Mislite na mestne!« jim je zaklical, kadar so oma-hovali. Ta čaroben vzklik je delal čudeže.

Kar sproti so se naučili tudi raznih zvijač. Lavo je n. pr. vprašal: »Ciril! Kdaj najbolje odrineš vstricnega nasprotnika v teku?«

»Kadar prestopi na tisto nogo na tisti strani, kjer ob meni teče.« — »Če teče na tvoji desni?« — »Ga odrinem, kadar prestopi na desno nogo.« — »Zakaj?« — »Naravno! Ker se ne more na nobeno bolj desno nogo ujeti.« — »Ali je to dovoljeno?« — »Seveda, če ga s prsmi odrinem, drugače je 'faul'.«

Naučili so se vsega treska, recimo, kako metati žogo s črte v igro; odstreljevati jo iz kota, da prifrči v lepem loku natanko pred gol; postaviti 'zid', ali zavlačevati igro. Spoštovati sodnika in na noben način ne ugovarjati njegovim odločbam. »Kajti igralci, ki se začno prerekati ali jeziti na sodnika, začno slabo igrati, sodnika pa ujeze, da pozabi na pravičnost.«

H koncu je prišla na vrsto prava, napadalna igra. Tu je treba bistro in kot blisk misliti. Nasprotnik povsod preži, kako te bo prekanil. Ti pa moraš biti še bolj zvit, videti prav vse in podati žogo tistemu soigralcu, ki stoji na najbolj ugodnem mestu. Ta jo podi dalje, vedno bliže k nasprotnikovemu голу. Ne čakaj, da se ti približa nasprotnik, temveč hitro oddaj tovarišu! Ta pa oddaj naprej drugemu, brez samoljubja. In slednjič, krona tega dela: — strel na gol! Tisoč spretnosti in ukan združuje takle končni uspeh. Nešteto skupnih naporov je v enem samem napadu. Kdor pa misli, da mora napraviti vse kar sam, ta res ne spada med nogometaše. Za to je določenih enajst ljudi. Vsak teh mora opraviti prav oni del naloge, ki ga zahteva od njega dani trenutek v igri.

Solatarji so se tudi v skrivnosti uspešnega napada in obrambe kmalu poglobili. Odločili pa so se še za način borbe pred golom. Prav za prav naj bi to ostala njihova tajnost, s katero bodo nasprotnika presenetili. S posebno vnemo so namreč začeli igrati na 'luknje'. Bistvo teh 'lukenj' je to, da eden od igralcev pobegne z žogo skozi kako vrzel nasprotnikove obrambe. Bliskovito, sila gibčno in odločno, se kot vihar prebije čim bliže in opali v gol. Vrtar tako žogo iz bližine prav težko prestreže. To nalogo so določili gibkemu Pepku. V napadu bo igral desno zvezo. Sony bo v sredi, levičar Ciril pa v levi zvezi. Črto pojde na desno, škilavi Mitko pa na levo krilo. Da bo ostal v голу Lavo, se je videlo že iz vsega početka. Izmed ostalih je po temeljitem preudarku in na podlagi razpredelnice, kjer so se nakupičili uspehi tovarišev, določil še pet najboljših v enajstovico, ki bo odigrala tekmo z mestnimi.

Zdaj pa so nastali križi in težave, ker seveda vsi niso bili sprejeti v prvo moštvo. Sleherni se je smatral za enakovrednega z odbranci. Lavo si je pomagal na ta način, da je najbolj ujedljive določil za rezervo. Ostali pa so se molče vdali. Kaj pa so hoteli?

Odprto je ostalo najbolj pereče vprašanje, kdo bo sodil tekmo.

»Pa naj bo kar Janek od mestnih,« je nekdo predlagal.

»Saj res! Kar naj bo, da ne bodo rekli: — bojijo se nas. Pozneje se vsaj ne bodo mogli izgovarjati na podkupljenega sodnika.«

Na seji so določili tudi dan tekme. Odločili so se za zadnjo nedeljo avgusta. Nato se je Lavo z molčečim Sonyjem odpravil mestnim tekmo napovedat.

Tesno je bilo Lavu okrog srca. Branil bo vrata svojega kluba. Najbolj odgovorna naloga je to! Če bo imel smolo in spustil žogo, bo vsa krivda za neuspeh padla samo nanj.

Zadnje vaje je prišel gledat tudi Srakar. Čudil se je lepemu napredku. Pohvalil je 'gade' ter izrazil prepričanje, da, če ne bodo ravno zmagali, tepeni gotovo ne bodo. Ker je pa z njihovih obrazov razbral presenečenje in nejevoljo nad to sodbo, se je brž popravil, češ, da je, če natanko preudari, zmaga gotova stvar.

Prejeli so tudi pismeni odgovor od SK Mestnega parka. Pritrdil je.

V nedeljo bo tekma!

(Se nadaljuje.)

Tina! Muziko! Kje imaš muziko?

Takoj jih je bila cela truma okrog njega, samo da se je prikazal kje blizu šole.

Berač Tina jih je gledal z vodenimi očmi in se jim bedasto smehljaj.

Tina! Tina! Tideltudel tideldu!

Kadar je bilo norčije le preveč, če so postali le prehudo predrzni, je vzdignil gorjačo in preteče zarenčal.

Uuuuu! ... Pjjebii ... Uuuuu ...

In so se z vikom in krikom razbežali, pa samo toliko, da jih ni dosegel.

Enkrat mu je nekdó urgel kamen. V glavo. Prikrepsal je v šolsko vežo, okruavljen. Prijel me je za rokav. Uuuuu ... Pjjebiii!

Drugi dan sem jim povedal njegovo povest.

Od takrat so ga pustili v miru, še kruha mu je kdo dal.

Materi ni nikoli ne poznal, ne pogrešil.

Oče je bil muzikant in pijanček. Od gostije do gostije, od sejma do sejma, od krčme do krčme. Kadar je proti jutru pritaval domov, je vselej prigodel. Tine ga je pričakal na peči. Takoj se je predramil. In potem je oče še enkrat pretegnil mehove, odložil harmoniko za peč in razložil pred Tina potice, mesa, klobaso. Tudi piti mu je prinesel včasih.

Tina je bil silno ponosen na svojega očeta. Kako je znal muzicirati! In koliko je vedel! Ko si je na lesenem zajcu potegnil škornje z nog, se je zleknil po peči in pripovedoval. Kje je bil, kako je bilo veselo, kako so plesali in uganjali burke. Tina pa se je mastil z dobrotami, ki jih je oče zaslužil, poslušal šale, se smejal in še slišal ni, kdaj je oče zasmrčal ...

Včasih je bila samo suha zemlja. Takrat oče ni bil tako vesel. Tina ni razmišljal, zakaj. Je že pač tako. Oče mu je potisnil v roke harmoniko in Tina je pritiskal na gumbé, bele in srebrne, raztegoval mehove, kakor mu je oče rekel, uro, dve, še več, in pozabil na večerjo in na ves svet.

V šolo ni nikdar hodil. Takrat še ni bilo treba. In pa tudi — čisto pri zdravi pameti ni bil. Ko je bil še čisto majhen, je nekoč padel s peči.

Ko je bil Tina star enajst let, ga je oče prvič vzel s seboj na gostijo. Polna hiša ljudi, polna miza jedi. In pijače. In smeha in glasnih besed in plesa in prahu in tobakovega dima. Tina ni bil vajen takemu šumu. Če bi ne bilo očeta poleg, bi se bil skrnil.

Pa so ljudje dobri. Vsega so jima nosili na peč in Tinu se še nikdar ni tako dobro godilo.

Potem mu je oče potisnil harmoniko v roko: Na, drži! In je izginil v hrušč, da Tina še vedel ni prav, kdaj in kam. Pri mizi je starešina menda že stotič napijal nevesti. Potem se je motovilasto nagnil preko mize in zaklical: »Muzikant, igranj!«

Očeta pa še ni bilo nazaj in ga ni bilo nikjer! Zbal se je Tina, na obe strani: če ne zaigra, ga spode s peči, če zaigra, ne bo znal do konca in se bo zmotil in ga tudi poženo. In pari so že čakali. Pa so mu prsti stisnili gumbé, harmonike so zapele, in — Tina se ni zmotil, do konca je zaigral.

Ko je nehal, je sedel oče poleg njega in se mu smejal in mu ponujal poln kozarec: »Vidiš, da znaš!«

In potem so mu še ljudje nosili piti in so bili tako prijazni z njim, da se je Tina samo smejal in bil vesel svojega očeta in samega sebe in je pil od vseh in bi bil najrajši zavriskal na ves glas.

Tina je bil godec.

Ko mu je čez tri leta umrl oče, Tina ni vedel, kaj bi. Ležal je v svistlih, glavo v dlaneh, in gledal skozi špranjo. Šele drugi dan popoldne, ko so očeta odnesli, je zlezal iz krme in se skozi kuhinjska vrata splazil v kočo. Vse je bilo tako tiho. Se uro so bili ustavili. Edini maček je skočil od nekod in žalostno pricvilil k Tinovi nogi. Pa se Tina ni brigal zanj. Mrazilo ga je. Zlezal je na peč, še spomnil se ni, da ni bila že od lani zakurjena. V kotu je ležala očetova harmonika. Vzel jo je v roko in zdelo se mu je, da je zastokala, ko se je je dotaknil. Božal je svetle gumbe na harmoniki in sam ni vedel, kdaj je pričel vleči mehove. In ko je zagodel, je pozabil na lakoto in praznoto in hlad in nič ni slišal, kako je ravno stopil v hišo rejeni, rdeči župan in še par mož pogrebcev.

»Boš tiho pri priči! Gode, pokora, in se mu oče še ohladil ni v grobu!« se je razjezil župan, Tina se je pa šele zdaj zbudil. »Saj ni res!« je skoro zajokal. In eden od pogrebcev, ki ga Tina ni še nikoli videl, je pogledal najprej njega, potem pa župana: Tak tega bomo morali zdaj mi rediti ...

Seveda. Bog se usmili. Teta nekje v hribih še sama sebe komaj preživlja, drugega svojega pa nikoder nima nikogar.

In potem so govorili sto reči in nazadnje so sklenili, da ne bo lenobe pasel, da ga bodo dali služit. Klančar naj ga vzame, za pastirja bo že. In če bo, kakor se spodobi, bo lahko kdaj hlapec in mu ne bo nič hudega.

Klančar se je dolgo branil. Kaj bo z njim, ko je tako za nič. No, nazadnje je pa le nekako privolil. Za poskušnjo, je rekel. Iz usmiljenja. Naj bo.

Tinu je bilo vseeno. Klobuk je vzel in harmoniko in šel z novim stricem.

Klančar je imel grunt v drugi vasi, debelo uro hoda vstran. Po poti je zavil v gostilno, mrak je že bil. Polno ljudi je bilo notri. Tina je dobil kos belega kruha in pol klobase. Jedel je in pil in ljudje so ga gledali in hvalili Klančarja, kako je dober in usmiljenega srca.

Potem jim je moral Tina pokazati, ali res zna na harmoniko. In je godel ves večer in so plesali in nazadnje so mu padle oči skup in je zaspal. Šele pozno zvečer sta prišla domov.

Pri Klančarjevih mu že takoj ni bilo všeč. Toliko ljudi je bilo tam. Potem pa je bilo vedno huje. Spal je v hlevu, jedel, kar je ostalo drugim, pivosod je bil vsem v napoltje. Kadar so bili dobre volje, so uganjali z njim svoje burke.

Ti, pokora, ali je res, da si tako butast, da slišiš rasti travo?

Če je rekel, da ne, so se mu smejali, če je rekel, da, so se mu smejali pa še bolj.

Ti, kaj pa tisto, ali bo res tvoja harmonika imela zmladeta mlade?

Tina tega še ni nikoli slišal in se je zasmel, drugi pa še bolj, dokler se niso naveličali.

In potem je bil spet delavnik in je bilo spet kaj narobe in je bil seveda on kriv in so ga suvali in topli in zmerjali. Začel se jim je skrivati. Če je le mogel, je kako izbegnil, da je bil sam, da je imel mir pred njimi. Po cele dneve ga ni bilo domov. Ko ga je lakota prignala, je bil spet tepen.

Pa je kmalu pozabil in se spet potepel. Harmoniko je vzel s seboj in se skril v hosto. Našli so ga, kako je v rogovili vlekel mehove in so ga prignali domov. Gospodar ga je s pasom, harmoniko pa mu je vzel in jo zaklenil.

Od takrat ga Tina ni več pogledal v oči. Ne njega, ne drugih. Drugi so pozabili, on ne. Samo potuhnil se je.

Potem so ga enkrat zalotili, da je ukradel klobaso. Gospodar ga je zaklenil v hlev in mu dva dni ni dal nič jesti.

Teden dni nato je gorel Klančarjev hlev.

Tina je zažgal. Če je res on? Videl ga ni nihče. Ampak kdo naj bi bil drugi? Ko so rešili živino, je gospodar zdivjal nad njim. S pestmi ga je pobil na tla, že ležečega je obrcal s težkimi škornji. Po zverinsko.

Dva dni je ležal nezavesten. Samo bleдел je in ječal. Mislili so, da bo umrl. Klančarja je že skrbelo. Hodil ga je gledat in po tihem klel, zakaj se ga je bil takrat usmiliti.

Pa ni umrl. V par tednih se je izliral. Samo govoriti ni mogel več. In nogo je imel pohabljeno. In še bolj zmešan je bil. Ko je pričel spet krevljati ob palici, ga je gospodar nagnal.

Potikal se je okrog. Prišel je k hiši, se vsedel v kuhinjo in ni vstal, dokler ni dobil jesti. Saj so mu ljudje radi dali. Ali pa so se bali uši in so se ga hoteli čimprej odkrižati. Harmoniko mu je bil nekdo ukradel. Čemu bi mu tudi bila, ko ni znal več igrati nanjo.

Trideset let. Morda štirideset. Še več. Kar sem ga poznal, je bil vedno enak. Sključen, šepast, z glavo nagnjeno na stran. Nekdo mu je dal majhno pločevinasto cerkvico, ki je raskavo zaigrala avstrijsko cesarsko pesem, če si vrtel ročico ob strani. Tina ni bil berač kakor drugi. Še ozrl se ni po ljudeh. Sedel je v jarku za cesto in je vrtel ročico in se je sklanjal čisto do cerkvice in poslušal. Stotisočkrat. In vedno znova se je smehljaj zraven in ko je bilo pesmi konec, je zavrtel spet od kraja...

Lani ga je v Gaberju povozil avto. Do smrti. V časopisu je bilo. Ah, ko je pa vsak dan toliko novega.

DVE BELOKRAJINSKI O KRISTUSU IN SVETEM PETRU

LOJZE ZUPANC

KAKO JE BILA USTVARJENA KUKAVICA...

Bilo je o Pustu. Belokrajinci so odšli v zidanice natočit v barilčke vina, ki ga je tamkaj na pretek, da bi z njim proslavili norčavi praznik. Belokrajinke pa so mesile testo ter hitele s peko hlebčkov in pustnih krofov.

Tisti čas sta po Beli Krajini potovala tudi Kristus in sveti Peter. Bila sta lačna, iz vseh belokrajinskih bajt pa je dišalo pečeno testo. Zatorej sta se namahnila v premožno hišo, v kateri je gospodinjala skupulja in pekla hlebčke v izdolbenih pečnicah stare kmečke peči.

»Bog daj srečo!« je pozdravil Kristus. »Uboga popotna človeka sva in lačna sva.«

»Le kaj naj vama dam, ko sama ničesar nimam«, je skopa ženščura ujedljivo odvrnila.

»Kruh pečete, mati!« je Kristus dejal in uprl svoj otožni pogled v peč, kjer so v pečnicah dišali pravkar pečeni hlebčki. »Veliko hlebčkov ste spekli, mati. Prosiva za enega, da si utešiva glad...«

Skopulja pa se je obotavljaje prestopicala okoli peči in ogledovala hlebčke v votlih pečnicah. Tako je dolgo časa pokukavala v pečnice ter ugibala, kateri hlebček naj da nadležnima popotnikoma.

»Kaj pa tako gledate, mati?« je vprašal Kristus.

»Kukam, v kateri pečnici je najmanjši hlebček, da ga vržem požrešnima postopačema!« je ženska zadirčno odvrnila.

»Da bi večno kukala!« je zdajci spregovoril Kristus, ki se mu je za malo zdelo, da ju skopulja tako grdo zmerja.

Komaj je spregovoril, že je iz izbe odletela v bližnjo lozo pisana ptica. Tamkaj je sedla na drevo in žalostno zapela: Ku-ku! Ku-ku!

Tako je Kristus ustvaril kukavico, ki se še zmerom nemirno preletava po naših gozdovih in prepeva svojo pesem, porojeno iz skoposti.

OD KDAJ IMA SVETI PETER NA GLAVI PLEŠO . . .

Potlej, ko pri skopulji nista ničesar opravila, sta šla Kristus in sveti Peter dalje. Pripotovala sta pred hišo, iz katere se je razlegalo razposajeno pustno veselje.

»Ljubi sveti Peter,« je dejal Kristus. »Pojdi v hišo in poprosi za hlebček kruha, da preženeva z njim glad, ki naju grudi.«

»Pa Ti, Gospod?« je vprašal sveti Peter.

»Počakal te bom pred hišo«, je odgovoril Kristus. In še je dodal z žalostnim glasom: »Bolje je, da ostanem zunaj, ker me ne mika zaiti med pustne šeme...«

Tako je sveti Peter samcat potrkal na hišna vrata, vstopil med hrupno družbo razposajenih ljudi in poprosil za hlebček kruha zase in za lačnega tovariša, ki ga čaka pred bajto.

»Eh, kdo bi danes, ko Pusta obhajamo, kruh jedel!« je vzkliknila gospodinja. »Tu imaš štiri krofe: zate dva in za tvojega tovariša, ki te zunaj pričakuje, takisto dva...«

To rekši je segla z debelo roko v pehar in mu dala štiri pustne krofe.

Zunaj, v veži, pa je sveti Peter skril en krof pod klobuk ter si posvaljkano pokrivalo trdno poveznil na glavo.

»Gospod, dobil sem tri krofe«, se je zlagal, ko se je približal Kristusu.

»Dobro«, je odgovoril Kristus. »Delila si bova na pol.«

In sta pojedla vsak krof in pol . . .

Pod večer, ko je hotel sveti Peter skrivoma pojesti še zatajeni krof, je segel z roko pod klobuk, toda krofa ni bilo nikjer. Pač pa je imel na glavi, na mestu, kjer mu je pod klobukom čepel skriti krof — veliko plešo!

Ves prestrašen je pogledal Kristusa, On pa se je samo rahlo nasmehnil in molčal . . .

Od takrat ima sveti Peter na glavi kakor pustni krof veliko plešo.

Cicibanov rod

P U S T

Ilustriral OTON GASPARI

NA ^{TOREK} _{PUST} SO REKLE : „POJDIMO V OBHAJAT !“

IN SO ŠLE: OB JE HODIL NA DESNI, A NA LEVI. SE JE DRŽAL . ROGATEGA SE JE TIŠČAL , NA DOLGOUHEGA PA KOSMATI NA ENEM KONCU JE SLEDILA , NA DRUGEM PA JE SKAKAL OKROG . TAKO SO PO ŠLI PROTI IN SE USTAVILI V . TAM SO

SKOZI SO GLEDALI IN SE ČUDILI:

„JOJ, NAŠE SO ZNORELE: NE , AMPAK , KONJ NE , AMPAK , OVEN NE , AMPAK , PES NE , AMPAK , MAČKA NE , AMPAK , PETELIN NE , AMPAK , GOS NE , AMPAK KRULI, NE KRULI, AMPAK , OSEL PA KAKOR !“

  PA SO KAKOR . NA ^{SREDA}₂ ^{PEPELNIKA}

PA SO IZGLEDALE   TAKO:

PRAVLJICA O SKROMNI ŽABICI

KAREL ŠIROK

Žabica je padla v jamico in ni mogla iz nje. Klicala je na pomoč. Mimo je prišla miška, pogledala je v jamico in vprašala žabico:

»Čemu tako kričiš?«

Žabica pravi:

»V jamico sem padla pa ne morem ven! Reši me in služila ti bom leto dni!«

»Dobro!« reče miška in spusti v jamico svoj repek. Žabica spleza po repku iz jamice in gre z miško, da odsluži leto dni. Pri miški je za služabnico in ji vsak dan krtači kožušček.

Nekaj dni kasneje pade v jamico miška in ne more iz nje. Kliče na pomoč. Mimo pride jež, pogleda v jamico in zakliče:

»Čemu tako vpiješ?«

»V jamico sem padla pa ne morem ven!« odgovori miška. »Reši me, pa ti bom služila leto dni!«

»Prav!« pokima jež, privleče s polja šop slame in jo spusti v jamico. Miška spleza po slami iz jamice in gre za ježem, da mu odsluži leto dni.

Ko prideta do miškine luknje, pokliče miška žabico in vsi trije krenejo v ježevo votlino. Tam je služila žabica miški, miška pa ježu.

Kmalu se primeri, da pade v jamo jež in ne more ven. Kliče na pomoč. Čuje ga lisica in priteče k jami:

»Kaj ti je?«

»Reši me! Leto dni bom tvoj služabnik!« ji zakliče jež.

Lisica spusti svoj košati rep v jamo in jež se obesi nanj. Vesel gre za lisico, da ji odsluži leto dni. Spotoma pokliče jež miško, miška žabico in vsi gredo v lisičino stanovanje. Tam služi žabica miški, miška ježu, jež pa lisici.

Ni minilo dolgo časa in v jamo pade lisica, pa ne more na plano. V jami toži in veka. Mimo pride medved, pogleda v jamo in vidi

lisico. Dobričina se skloni, ji ponudi šapo in jo potegne na prosto.

»Leto dni ti bom služila!« se mu zaobljubi lisica in stopi za njim. Spotoma pokliče ježa, jež miško, miška pa žabico in vsi krenejo v medvedov brlog.

Tam služi žabica miški, miška ježu, jež lisici, a lisica medvedu.

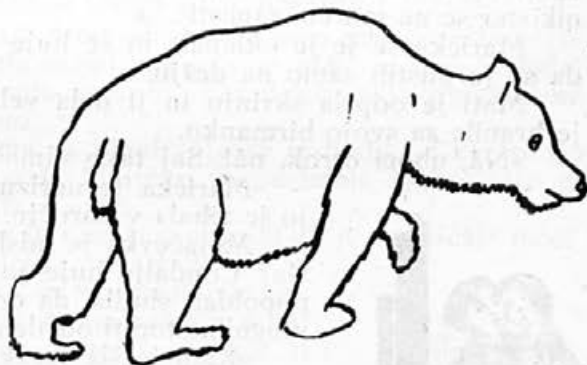
Pa se primeri, da telebne v jamo medved, pa ne more več ven. V jami brunda na pomoč. Mimo prihiti žabica, ki so jo bile poslale živali po vodo.

»Kaj tako brundaš?!« mu zakliče žabica.

»Ali si slepa! Reši me iz jame, preden pride lovec, in služil ti bom leto dni!« zabrunđa medved.

Žabica izlije vodo iz vedra in ga spusti po vrvi v jamo. Brž spleza medved po vrvi iz jame in gre za žabico, da ji odsluži leto dni.

Žabici pa je vse to nerodno in ne ve, kaj bi. Gre in pokliče miško, miška ježa, jež lisico in vsi se napotijo dalje. Hodijo in hodijo pa pridejo do velike mlake. Žabica se globoko oddahne, pomežikne proti nebu in skoči v mlako. Tam se skriva med ločje in se ne prikaže več.

Živali ne razumejo in čakajo na bregu do mraka. Ko se naveličajo, se oglasi medved in pravi:

»Ker medvedu ni treba služiti žabici, tudi žabici ni treba služiti miški, miška ne ježu, ježu ne lisici in lisici ne medvedu. Vsak naj gre, kamor hoče!«

»Ker medvedu ni treba služiti žabici, tudi žabici ni treba služiti miški, miška ne ježu, ježu ne lisici in lisici ne medvedu. Vsak naj gre, kamor hoče!«

In živali so se razšle na vse strani. Odslej je vsaka krtačila le svoj kožušček in živela v svoji hišici, ki je vsakemu najljubša.

Mejačevi še niso utegnili pospraviti sena, ko se je razdivjala nevihta. Deževalo je z vetrom. Med gostim dežjem so padala tudi zrna toče. Vršalo je, zavijalo vrhove dreves in lomilo veje.

Mejač se je s hlapcem in Filipom zatekel v svisli. Mejačevko pa je preveč skrbel dom. Zavihnila je krilo čez glavo, da bi si ne zmočila las. Na vse pretege je tekla proti domu.

Bila je že na klancu, ko je nenadoma zaslišala otroški krik in jok. »Maama! Maama!«

Kaj pa je to? Ustavila se je in začudeno pogledala okrog.

»Jezus, Marija!« je vzdiknila.

Zagledala je Maričko, ki je stala sredi najhujše zlivalice. Bila je premočena do kože, kakor da je pala v vodnjak. Bila je že vsa onemogla od joka. V prsih ji je bolešno pohlipavalo. Zagledala je mater. Glas se ji je spremenil v milo tožbo.

»Mama! Mama!« je vekala.

Mejačevka je bila v trenutku pri nji. Vrgla je grablje od sebe in jo je vzela v naročje.

»Za božji čas!« je tarnala. »Kaj pa počenjaš tu? Kje je Nežka?«

Ozrla se je proti hiši. Kje je pesterna? Ni je bilo. Toda tedaj ni utegnila misliti nanjo. Prevzemala jo je skrb do Maričke. Uboga ččica! Taka toča — saj bi jo lahko ubila. In vsa je premočena do kože. Čisto gotovo bo zbolela in umrla.

Tekla je z njo v hišo in ji naglo obrisala obraz in lasé. Preoblekla jo je v suho obleko.

»Ti ubogi otrok!« jo je venomer pomilovala. »Saj te bodo še ugonobili«, ji je šlo na jok. »Nič več te ne bom puščala same. Na nikogar se ne morem zanesti...«

Marička se je je oklepala in še huje jokala. Ni mogla pozabiti, da so jo pustili samo na dežju.

Mati je odprla skrinjo in ji dala veliko srcé iz strdenja, ki ga je hranila za svojo birmanko.

»Ná, ubogi otrok, ná! Saj tako nimaš nič dobrega.«

Marička je ugriznila in se je pomirila. Mati jo je zibala v naročju.

Mejačevka je mislila na Nežko. Kam neki je šla? Čimdalje huje jo je lomila jeza. Saj je ves popoldan slutila, da doma nekaj ni v redu. Pa ni utegnila stopiti od dela.

»Kam je šla Nežka?« je vprašala Maričko.

»Po punčko.«

»Po punčko je šla? Kam? Po kakšno punčko?«

Tega Marička ni vedela. Toda uganila je, da mati ne izprašuje zato, da bi potem pesterno pohvalila. Bila je huda na Nežko. O, da! Trudila se je, da bi jo ovadila. Imela je vse polno pritožb proti nji.

Blebetala je o bav-bavu. In o tem, da se je Bog kregal. In o mleku, ki je bilo tako vroče, da se je ona opekla...

Mati je nič ni razumela. Toda vendar je razbrala, da ji je Nežka nekaj naredila... Ti uboga čečica!

»Bo že tepena, ko pride«, ji je rekla. »Jih bo že dobila.«

»Tepena«, je ponovila Marička.

Nevihta se je plegla, a je še zmeraj deževalo. Možje so prišli domov. Ko je Mejač zagledal objokano Maričko z mokrimi lasmi, se je začudil.

»Samo sem jo našla na plohi«, je povedala žena ogorčeno. »Vsa je bila premočena. Lahko bi se ji bilo kaj zgodilo.«

Mejač ni vedel, kaj naj reče. Nekaj časa je hodil po izbi.

»Tako je,« je slednjič znil, »ako otroci varujejo otroke.«

Mejačevka se je razhudila. »Tako je, ker jo ti vedno zagovarjaš. Kakšen otrok neki! Trše bi jo morali prijeti.«

Mejač je imel glavo in srce na pravem mestu. S posli je delal kot z lastnimi otroki, nič bolje in nič slabše. Za Nežko bi se bil rad večkrat potegnil, a se je bal žene, ki je bila kot ogenj v strehi...

»Jaz je nič ne zagovarjam«, je zarenčal. »Le to pravim, da je še otrok. Bil sem proti temu, da bi otroka vzeli za pesterno. Ti pa vse po svoji glavi...«

»Ježeš, ali ga slišite?« je bila žena na mah vsa v ognju. »Pa še pravi, da je ne zagovarja... Ali ga slišite?«

Mejač ni maral prepira. Jezen je odšel iz izbe in treščil z vrati.

Nežka je ujela vso ploho.

Lahko bi se bila ustavila pod kakim drevesom ali pod kako skalo. Pa tega ni storila. Tudi se ni bala bliskov in groma. Da je le imela punčko! Pritiskala jo je k sebi in sopihala navkreber.

Dosegla je lipo. Ves čas je bila ko omotična. Tedaj šele se je zavedela, da je bila pustila Maričko samo in da se je medtem razdivjala nevihta. Postalo ji je jasno: tega bi ne bila smela storiti. Mejačevi so se gotovo že vrnili. Obšla jo je bojazen.

Ne sme se jim prikazati pred oči. Toda kam naj gre, da bi je ne našli? Na dežju ni mogla ostati, saj je vse teklo od nje... Splazila se je k hiši, a se ni upala vstopiti. Od daleč se je dvignila na prste in pogledala skozi okno.

Hlapec in Lipe sta sedela na klopi. Mejač je hodil od kamre do okna. Gospodinja je pestovala Maričko, ki je imela mokre lase in je še vedno suho pohlipavala.

O, ti moj Bog! Obšla jo je taka tesnoba, da so jo zapuščale moči. Noge so ji klecnile v kolenih. Najrajši bi se bila vrgla na mokro zemljo in se bridko razjokala. Nikogar ni imela, da bi se mu zatekla v naročje. Ali da bi se mu samo potožila. Ostala ji je le punčka.

Tedaj so se odprla vrata, Mejač je stopil na prag. Premočena je stala pred njim in se tresla. Moža je pogledala s plahimi očmi.

»Kje si bila?« jo je vprašal malce trdo.

Ni mu odgovorila. Nagnila je glavo. Ustnice so ji trepetale.

Mejaču se je zasmilila.

»Kaj pa delaš tu? Saj si mokra ko cunjia... Hitro v izbo!«

Tiho je vstopila, tiho obstala za vrati. Plaho je pogledala Mejačevko. Od obleke ji je teklo, da se ji je pod nogami nabirala luža.

Mejačevka jo je strupeno premerila: »Kje si bila?«

Nežka je dvignila roko na obraz in molčala.

Gospodinja je Maričko posedla na klop. Pristopila je in jo srdito stresla za roko: »Kje si bila? Ali boš govorila?«

»Po punčko sem šla«, je Nežka odgovorila med solzami.

»Po punčko? Zakaj lažeš? Kje je bila punčka?«

»Tinče... jo je bil... odnesel...«

»Tako? Po punčko?« je Mejačevka zgrabila Pikapolonico in jo zagnala po izbi, da je priletela pod klop. »Maričko pa samo pustiš? Tako jo varuješ? Le čakaj!«

Spustila jo je in odšla v vežo.

Nežka je tiho poihtevala in šla po izbi. Hotela je pobrati svojo punčko. Preden se je pripognila, se je Mejačevka vrnila s šibo. Dekletce je razumelo in zledenelo od groze.

»Pusti punčko! Zdaj imava druge račune.«

»O, ne, ne! je zaprosila Nežka in dvignila roke. »Ne me tepsti! O, ne, gospodinja, saj ne bom več. Saj res ne bom več.«

»Mreta!« je vzkliknil Mejač.

Mejačevka se ni zmenila ne za moža, ne za Nežkine prošnje. Zgrabila je pesterno in si jo upognila čez koleno...

In tako se je zgodilo... Nežka bi bila vse drugo prej pričakovala, le tega ne. Doma nikoli ni bila tepena. Še Peterč je nikoli ni udaril. Pa ni bilo samo zaradi tega, da jo je bolelo. Tudi ne zgolj zaradi tega, da se ji je zgodila velika krivica. Najhujše je bilo, da je bila ošvrkana po golem telesu pred vso družino. To jo je žgalo v srce in v dušo. Vse bridkosti, ki so se ji nabirale od prvega početka, so bile nič proti temu... Vpila je, da se ji je trgalo grlo...

»Mreta, dosti!« je zarenčal Mejač.

Ker je začela vpiti tudi Marička, jo je Mejačevka izpustila.

Nežka se je opotekla po tleh, a se je naglo pobrala. Z rokami na obrazu je zatavala proti vratom.

»Kam?« je revsnila Mejačevka.

»Domov«, je hlipalo dekle. »Domov grem. Ne bom več pri vas... Domov grem...«

Mejačevka se je zbala, da gre Nežka domov. Kaj poreče Grivarica? Nazadnje jo bodo še raznašali po vasi.

»Nikamor!« jo je potegnila od vrat. »Tu ostani!«

»O, pustite me, da grem domov«, je prosila Nežka. »Domov... Ne bom več tu... Domov...«

Ni se mogla utolažiti.

»Tiho! Ali bi jih še rada dobila?«

Tega se je Nežka zbala. Ni se smela več upirati. Morala se je vdati. Zlezla je na peč. Občutki storjene krivice so jo tiščali v duši. Domov ne sme, a da bi imela vsaj punčko!

»Punčko!« je hlipala. »Pikapolonico!«

»Ne dobiš je več«, je rekla gospodinja. »Nisi zato pri nas, da bi se samo igrala. Si že zadosti velika.«

In potem je bilo dolgo vse tiho v izbi.

Pod večer je Tinče prignal domov. Bil je razigran kot vselej po nevihti. Nič zato, če je bil moker. Priropotal in prižvižgal je v izbo.

Pa se je začudil. Vsi so bili tako tiho in so kazali tako neznan-sko dolge obraze. Nežka in Marička sta bili objokani. Kaj to pomeni?

Čisto narahlo je zaslutil, da je na svoj način tudi on zapleten v to žalost. Žal mu je bilo, da je stopil v hišo. Čisto na tiho se je hotel izmuzniti in se ne več prikazati do večerje.

»Počakaj!« ga je ustavil Mejač. »Kaj pa si prej delal tu doma?«

Tinče je preplašen zijal. Saj se mu je koj zdelo, da bo palo tudi po njem.

»Kdaj?« je zajecjljal.

Mejač je bil ves rdeč od jeze.

»Kdaj? Že sam veš, kdaj. Popoldne. Saj sem te videl iz senožeti.«

»Pirha mi je bila ušla.«

Tedaj je segla po njem trda Mejačeva roka in ga zgrabila za grm kuštrastih las.

»Aha, Pirha! Pa bi bil odgnal Pirho in pustil druge reči v miru... Da boš vedel za drugič...«

Tinče je dobil tako klofuto, da se je kar opotekel. Če bi je ne bil dobil tudi z druge strani, bi bil gotovo padel po tleh. Tretje pa ni čakal. Ušel je skozi vrata.

Pred hišo je med jokom na ves glas dopovedoval, da ne bo več pasel, niti en dan več ne... Bodo že videli...

(Se nadaljuje.)

NASVETI ZA VES DAN

PASTUŠKIN

Ti si spala, hčerka draga?
Dobro. To precej pomaga.

Pojdi v šolo, hčerka draga!
Šola tudi kaj pomaga.

Tam se uči, hčerka draga —
morda tudi to pomaga.

Kaj se vsajaš, hčerka draga?
Vsajanje že ne pomaga.

Jej in molči, hčerka draga!
Jed in molk — to res pomaga.

Pusti knjigo, hčerka draga!
Ta pri jedi ne pomaga.

Spet se cmeriš, hčerka draga...
To pa prav nič ne pomaga.

Bodi vedra, hčerka draga!
Vedro čelo vse premaga.

Zdaj pa lezi, hčerka draga!
Spanje še najbolj pomaga.

Mi smo godci. Trarara!
poje nam trobenta.
Kdo nam krepko sapo dá?
Mleko in polenta.

Mi smo godci. Trilili!
nam piščalka piska,
kakor da iz gozda škrat
na vse grlo vriska.

Mi smo godci. Bambrbam!
boben nam ropoče,
kakor da potres močan
bi podiral koče.

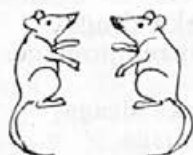
Mi smo godci. Dldldi!
gosli nam donijo.
Sladke, sladke pesmice
skrite v njih ležijo.

August
Cernigoj:
P u s t

ZGODBA O MIŠKI

MIJTJA

ZGODBA SE NAŠA TAKO JE ZAČELA:
LANI STA MIŠ IN MIŠONKA SE VZELA,
KMALU STA HČERKO EDINKO IMELA.

ZGODBA SE NAŠA TAKO NADALJUJE:
MIŠKA EDINKA JE SLADKOSNEDNA,
MAMI NAGAJA, JE VEDNO POREDNA,
ZDOMA UHAJA, OKROG POHAJKUJE.

NEKI DAN MIŠKA SLANINO GRE KRAST,
JOJMENE, UJAME SE V ČUDNO POŠAST.
MIHEC NASTAVIL TJA MIŠKI JE PAST.
MILO, PREMILO JE MIŠKA JOKALA.
TAKO SE JE ZGODBA NAŠA KONČALA!

TONČEK-BALONČEK

ANTON INGOLIČ
Ilustriral FRANCE MIHELČIČ

Požrešni Tonček je tekel iz šole vso pot. Ker pa je bil izredno debel, so ga klicali Tonček-Balonček. Kmalu se je utrudil in se začel neznansko potiti. Ker pa je bil bolj debel kakor visok, je bilo videti, kakor bi se valil po ulicah trebušast sodček in ne desetleten deček. Ni še stopil na domače dvorišče, ko je že zakričal na ves glas:

»Mama, hitro, hitro! Hudo sem lačen!«

To je tako dolgo ponavljal, dokler ni mati postavila predenj krožnik juhe. Zdaj je za trenutek umolknil. Pa samo za trenutek, kajti komaj se je mati ozrla, že je bil krožnik prazen

in Tonček je zahteval še več. Mati mu je komaj utegnila v pravem času prinesiti velik krožnik krompirja in krožnik kislega zelja, vrhu katerega je počivala ogromna klobasa. V košarici pa so se smehljale tri žemlje. Kmalu je vse to brez sledu izginilo v Tončkov trebuh in njegove oči so se spet željno ozirale naokoli.

»Mama, imaš še kaj? Lačen sem še!«

»Ljubi otrok, zdaj pa imaš vendar dovolj,« je dejala mati, pri tem pa pretaknila jedilne shrambe, ker je vedela, da sicer ne bo miru. Našla je nekaj peciva in sadja. Tudi to je Tončku izvrstno teknilo.

»Mama, še bi jedel! Danes smo imeli telovadbo, pa sem tako lačen!«

Zdaj pa je bilo tudi materi dovolj, jezna je dejala:

»Nič več ne dobiš, saj si že kakor sod, ker preveč ješ!«

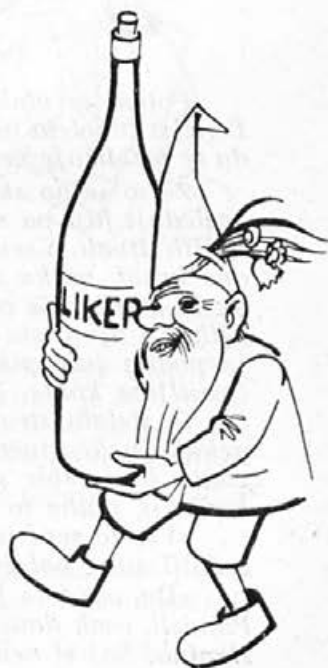
Tonček pa se je zelo začudil:

»Mamica zlata, saj ne jem preveč, nikoli mi ne daš toliko, da bi se do siteda najedel!«

Mati se je zdaj zares ujezila, prinesla je meda, kruha, še eno klobaso in košaro sadja; vse skupaj je postavila pred Tončka z besedami:

»Ná, tu imaš, požeruh, da ne boš dejal, da ti dajem premalo! A gorje ti, če boš samo enkrat zastokal, da te želodec boli! Jej in najej se enkrat za vselej!«

Tonček-Balonček je jedel in se je končno res najedel. Pospravil je vse, a potem je bil tako sit, da se ni mogel niti premakniti od mize. Topo se je nekaj časa oziral na vse strani, potem pa so se mu polagoma zaprle trepalnice. V sanjah pa je znova stikal za jedili. V želodcu mu je bilo nekako čudno, bil je prepričan, da zato, ker je lačen, zato je jel preiskovati jedilno shrambo, da bi našel kaj

primernege. A ničesar ni bilo. V kotu je stala velika škatla, poln upanja je segel še po njej in jo odprl.

Tedaj se je od strahu skoraj sesedel. Iz škatle je namreč skočil majhen možiček z dolgo brado in rdečo čepico. Postavil se je na glavo, skočil na mizo v krožnik in se široko nasmejal:

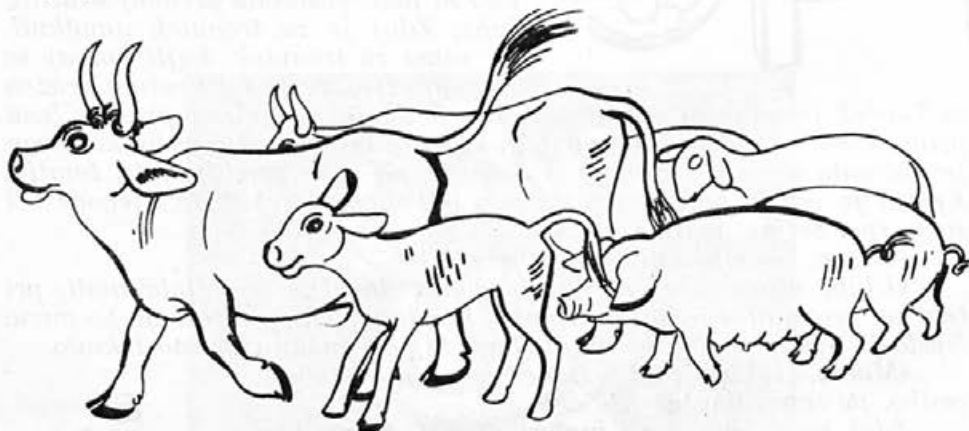
»Čuj, čuj! Praviš, da ne ješ preveč in da še nisi mnogo pojedel! Aj, aj, Tonček-Balonček, da bi ti samo videl, koliko si že pojedel v desetih letih svojega življenja!«

Tonček od strahu ni mogel spregovoriti, tudi želodčne bolečine so mu nenadoma minile. Možiček pa je nadaljeval:

»Pojdi z mano, pa ti bom pokazal, kaj si vse že pojedel!«

Preden se je Tonček prav zavedel, je že stal na visokem odru, pod njim pa se je razprostiral prostran pašnik. Možiček je stopil na ograjo, ki je obdajala oder, in spregovoril:

»Tako, Balonček, odpri oči, da boš videl, kaj in koliko si dostej že pojedel!«

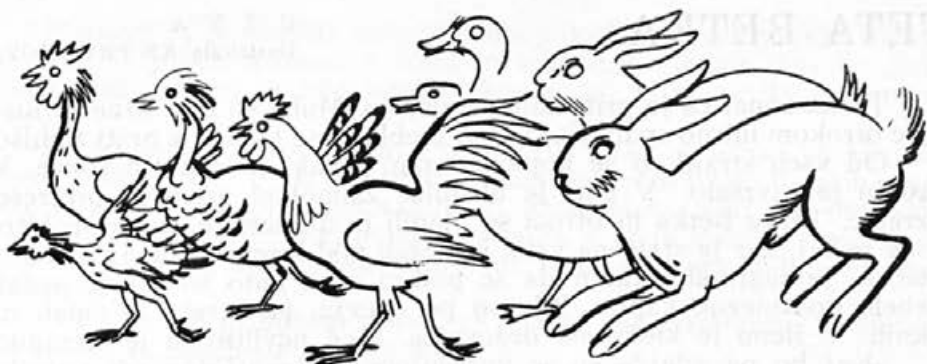
Potem je vtaknil dva prsta v usta in tako glasno zažvižgal, da so Tončka zbolela ušesa. Še tisti hip so se oglasile trombe in bobni, kakor da se približuje velika armada. Tonček se je presenečen oziral naokoli.

Že so se na skrajnem koncu pašnika dvignili veliki oblaki prahu; naslednji hip pa se je pripodila proti Tončku velika čreda najrazličnejših živali. Vsem na čelu je stopal ogromen vol, takoj za njim pa dve kravi, vsaka s svojim teličkom. Krave so žalostno mukale, kakor da bi slutile, da odhajajo v smrt, telički pa ko neugnani tekali okoli njih. Za njimi sta krulili dve rejeni svinji. V krajšem presledku pa se je podila jata piščancev, ki so jih komaj krotili številni petelini in častitljive kokle. Nekaj domačih in divjih zajcev je tekalo sem ter tja in delalo strahovit nered. Edino gos je nosila pokonci glavo in nekako veličastveno stopala med svojimi sorodnicami. Tudi nekaj fazanov in jerebic se je spreletavalo med jato. Nad njo pa so brenčali komarji, muhe in mušice.

»Vse to sem jaz pojedel!« se je zgrozil Tonček. V trebuhu je spet začutil silne bolečine.

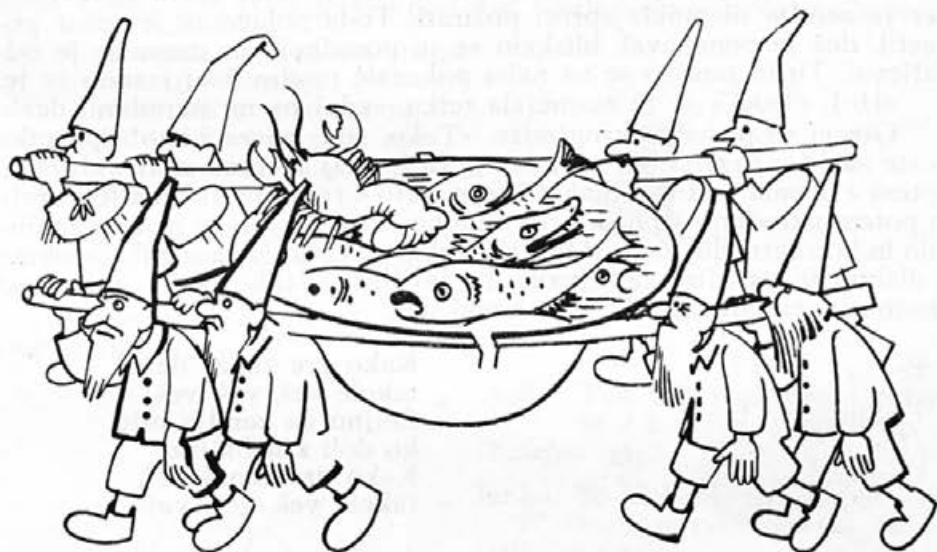
»Da, vse to!« je pritrdil možiček in nadaljeval: »Čudiš se, a je res! Pomisli, vsak dan meso, včasih še po dvakrat, pa klobase in prekajeno slanino! Saj si nenasiten mesojedec!«

»Toda muh vendar nisem toliko pojedel?« se je Tonček branil, držeč se za trebuh.

»Si, si! Saj se ti je vedno tako silno mudilo, da nikoli nisi utegnil natančneje pogledati, kaj si dejal v usta.«

V tem so živali že odšle in pojavili so se nešteti majhni možički, na las podobni onemu, ki je stal pred Tončkom; nesli so mimo odra silno veliko skledo. V njej je opazil Tonček najrazličnejše ribe. Plavale so v vodi in pljuskale, da je bilo veselje. Med njimi je bilo nekaj takšnih rib, da se je kar zgrozil, ko jih je zagledal. Stud ga je obšel, ko se je oglasilo iz sklede na stotine in stotine žab s svojim kvakanjem.

»Ukaži, naj gredo dalje! Imam jih že dovolj!« je poprosil možička.

Ta pa je dejal smehljaje:

»Glej, zdaj jih imaš zadosti, a na krožniku ti je bilo vselej premalo, pa naj je bila postrv, polenovka ali žabje bedrce! No, pa dalje!«

(Se nadaljuje.)

Težka soparica je pritiskala na zemljo. Muhe so bile sitne in niso dale otrokom mirno spati. Kokoši so greble in se kopale v prsti za hišo.

Od vseh strani so se kopičili temni oblaki in zagrnili sonce. V drevju je završalo. V gori je blisnilo. Zamolkel grom je pretresel ozračje. Tetka Betka in otroci so planili iz dremavice, pobasali hitro vsak nekaj, kar je stalo na vrtu, in bežali pod streho. Komaj so bili v hiši, že je zagrmelo, kakor da se podira svet, nato so začele padati debele posamezne kaplje. Bile so po drevju, po strehi in šipah na oknih. V žlebu je klokotala deževnica. Med nevihto se je stemnilo.

»Kaj bo pa zdaj?« so se vprašujoče uprle otroške oči v tetko Betko, ki je ob oknu opazovala nevihto.

»Najprej bomo molili Očenaš, da nas Bog obvaruje hude ure, toče in strele.«

Otroci so sklenili roke in molili s tetko Betko na glas. Potem so pomirjeni opazovali vihro skozi okno. Drevesa so se sklanjala v silnem vetru, trava je bila poležana in po stezici je drla rjava deževnica, ker je zemlja ni mogla sproti požirati. Toda polagoma je vihar pustil, dež je ponehaval, bliskalo se je poredkeje in grom se je oddaljeval. Tu in tam so se na nebu pokazale modre lise; jasnilo se je.

»Hoj, otroci,« se je zasmejala tetka, »zdaj pa mi naredimo dež!«

Otroci so posedli okrog mize. »Tako, zdaj pa začnimo! Spočetka boste samo s kazalci bili po mizi, počasi, zdaj z enim, zdaj z drugim, potem z dvema prstoma malo hitreje, nato s tremi prsti čedalje hitreje in potem naredimo s plosko roko ploho. Vmes se bo tu in tam zablislilo in bo zagrmelo. Zato si boš ti, Anka, od časa do časa zakrila obraz z dlanmi in ga hitro odkrivala. To bo blisk. Janko pa bo posnemal gromrooopmpom. Pri tem bomo peli:

Kako gre zunaj dež,
takole veš, veš, veš!
Željno ga zemlja pije,
ko doli z neba lije.
Kako gre zunaj dež,
takole veš, veš, veš!

Jasni se spet nebo,
miglja že zvezdic sto,
že dviga spet se drobni svet,
a glej — oblak prihaja spet!

(Otroci dvignejo roki in z razprtimi prsti posnemajo migljanje zvezd.)

Že kapljica je tu,
dve, tri, še več, — hu, hu,
vmes bliska, treska in grmi,
a nas pod streho strah nič ni.

(Začno znova s posameznimi prsti bítí po mizi, igra se ponovi.)

Kako gre zunaj dež,
takole veš, veš, veš!

Medtem se je nevihta zunaj docela plegla. Zaradi hudega ropota po mizi je prišla mamica v sobo in začudeno gledala, kaj se godi. Toda tudi znotraj je bilo nevihte konec, ko je postavila malico na mizo.

Ko so pomalicali in je Anka pospravila mizo, so otroci vprašujoče upirali oči v tetko Betko, ki se je z mamico pogovarjala o takih stvareh, ki niso otrok prav nič zanimale. Zdaj je ta, zdaj oni previdno potipal: »Tetka Betka, kaj bomo pa zdaj?«, a ga je mamica hitro zavrnila, da ni tetka Betka samo zanje tu, nego se mora tudi z njo kaj pomeniti.

Na sprehod ni bilo mogoče, saj je bilo vse razmočeno in blatno, po cestah in poteh so stale velike luže.

»Danes bomo pač prebili doma,« je rekla končno tetka.

»Da, a kaj bomo počeli?« so zvedavo vpraševale otroške oči.

»Igrali se bomo miške!«

»Miške, miške, joj, miške!«

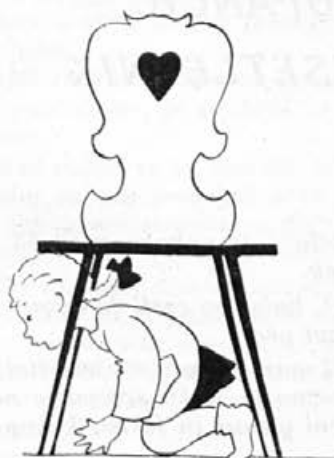
»Da, toda najprej se morate naučiti pesmico, potem se bomo šele igrali. In sicer takole: Janko se skriva v kot, Anka k peči in Tinka pod mizo, Tonka pod klop in Ivko pod stol. Vsak malo pokuka ven in reče:

Ozrem se brž na vse strani
iz svoje luknjice,
in če nikjer nikogar ni,
pa smuknem brž iz nje.

(Pri tem prileze vsak malo iz svojega skrivališča.)

Huš, huš, huš, huš,
tiho, tišje, prav po mišje,
tekam, skačem sem ter tje,
brž preiščem, zvoham vse.

(Vsi previdno stikajo.)

Anka: Tek, tek, tek, tek, tu in tam
se s kolačem posladkam!

(Teko po sobi.)

Janko: So klobase, sir slanina,
meni se po vsem skomina!

(Stika po sobi.)

Vsi: Huš, huš, huš, huš,
tiho, tišje, prav po mišje,
tek, tek, tek, tek sem ter tja,
skačem, plešem, kar se da.
Tek, tek, tek, tek, ha-ha-ha!
da le nič ne ropota.
Le veselo in poskočno,
hopsa, hopsa, tralala! — —

(Čedalje bolj drzni skačejo in nazadnje zaplešejo, držeč se za roke.)

Tresk! Kaj je bilo to?
Miške, hitro v luknjico!

(Se razbežijo vsak v svoj kot.)

CICIBANI ČESTITAJO ŽUPANČIČU

ANTON DEBELJAK

Poetov naših zdaj poet
že šesti križek nosi.
Da bi dočakal kdaj sto let,
med nami vsakdo prosi.

Župančič, oče drugi naš,
mi Tvoji Cicibani:
v oblasti duše vse imaš,
na veke smo Ti vdani.

Veselje Ti si nam delil,
vedrino vlil si v nedra.
Kako naj bodo, si učil,
nam srca vedno vedra.

Vsi zvesto zremo Ti v oko,
oj pevec naš preblagi.
Pobožaj s svojo nas rokó,
saj vsi smo Tvoji dragi.

OTON ŽUPANČIČ — ŠESTDESETLETNIK

»Očka, zakaj pa se konj boji avtomobila?« je nekako pred 55 leti v Dragatušu pri Črnomlju uprašal naš Otonček.

»No, ali se ti ne bi ustrašil, če bi videl, kako po cesti korakajo same hlače brez moža v njih?« se je bistro odrezal oče.

Nič manj bistro je naš slavljenec uganil marsikako v svojem življenju, ki naj mu teče do skrajnih mej človeške možnosti. Kako srečno je na primer pogodil že Cicibana! Mar to ime ne zveni glasno in jasno, kakor bi na vitki vejici žgolela lahna in ljubka sinica?

Pri župančiču živi vsa narava, tako kakor uči indski učenjak:

Ej, mačice! Kdaj pa ste splezale
tako naglo na vrbinje?
Ni dolgo še, kar v inje
zavite so veje iztezale
se v mraz.

Ali pa pogledjmo tale prizor iz rosnega jutra:

Kaj je škrjančkov kmet po brazdah nasejal,
da vsa prepeva mlada njiva?
čez goro — svetel konj — je planil zarje val,
šumé vihrá mu zlata griva.

Kako iz srca nam govori, ko pravi vedro in veselo:

A zapojmo le, saj smo mladi,
saj smo mladi in zdravi,
in kadar žalost mimo gre,
pri nas se ne ustavi.

Celo v najbridkejšem trenutku, ko je izgubil prijatelja pesnika Murna,
ne klone z duhom. Na potu sreča prikazen . . .

In šla sva, kjer je luč pregnala mrak,
kjer bil je množic valujoči šum;
in kot je samosvoj bil njen korak,
spoznal sem jo — ime ji je: Pogum.

Preprosto in posrečeno je največji jugoslovanski živeči pesnik povedal,
da je kmetski stan steber države:

Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš —
z oljem mu lečiš razpokano dlan,
shrambe mu polniš in vina mu vračaš za znoj . . .

»Maloštevilni pesniki so v svetovni književnosti na splošno in v slovenski književnosti posebej zlagali mladinske pesmi. Nobeden pa tega ni storil z večjim uspehom nego Župančič«, trdi po pravici vseučiliški profesor Tesnière v svoji debeli francoski knjigi, ki jo je l. 1931. objavil o našem godovniku.

»Mi Italijani nimamo nobene tako izvrstne mladinske zbirke, kakršne so Župančičeve«, je večkrat že dejala neka gospa, ki dosti čita italijansko slovstvo.

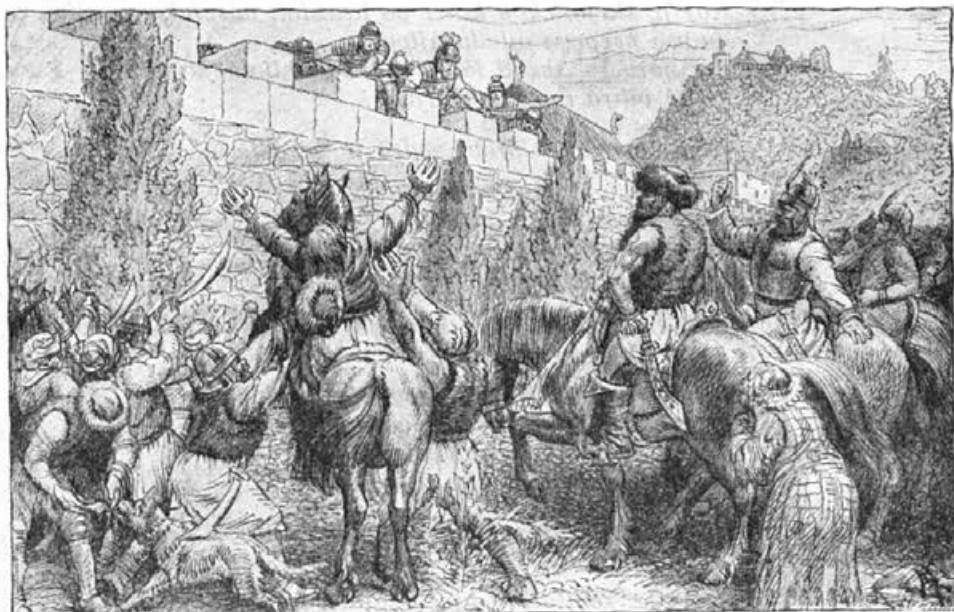
Med vojno se je moj nečak naučil nekaj župančičevih popevk in vaški mrgolini so mu ponujali groš, da jim je povedal te ali one kitice. Danes so še vse te mojstrovine sveže in prikupne kot ob svojem rojstvu: »P i s a - n i c e«, »L a h k i h n o g n a o k r o g«, »S t o u g a n k«, »C i c i b a n«.

To ali ono stvarco poznate že na pamet tudi vi, naročniki »Našega roda«. Kdor ni teh zveščičev še prebral v celoti, naj to stori sedaj na čast mojstru slovenske besede, ki mu gre najvišje svetovno priznanje za njegovo umetnost. Kadar odrastete, boste prebiralí nadaljnja njegova dela kakor tudi odlične prevode iz angleščine, francoščine, ruščine, španščine in drugih jezikov.

Anton Debeljak.

»Reši se, kdor more!« se je razleglo po emonskih ulicah.

Hrabri rimski poveljnik Emilij je padel pri obrambi mesta, ki ga ni hotel zapustiti, dasi je vedel, da se brani zaman. Že od jutra je odbijal silne naskoke hunskih čet, ki so se kakor grozna povodenj valile v nepreglednih trumah od severa in vzhoda nad Emono in mimo nje ...

Strašno je bilo gledati z zidovja neskončne množice divjih barbarov. Strašni, malone živalski obrazi Hunov so se rogali branilcem, ki so začetkoma zaman pričakovali napada. Toda silnemu Atili se je zdela Emona premalenkostna, da bi se mudil z oblego tako majhnega mesta. Zato so stotisoči bojevnikov, Hunov in njihovih manj divjih zaveznikov malomarno in posmehujoč se mali trdnjavi odhajali dalje proti vabečemu jugu, kjer jih je čakal večji plen, slavohlepnega Atilo pa uresničenje njegovih sanj, da bi zavladal v večnem Rimu.

Poveljnik Emilij je zjutraj še stal v krogu svojih vojakov na obzidju in videl je, kako se je iz silnega vrenja grdih sovražnikov utrgala četa konjenikov in bliže prijezdila mestu. Dragulji in zlato je žarelo na opremi konj in orožju mož, da je jemalo vid. Toda na najlepšem in najbolj iskrem konju je jezdil čokat mož, oblečen v kože kakor preprost vojniki. Le meč ob pasu je bleščal bolj kakor orožje drugih spremljevalcev. Bil je Atila. Konj se je vzpenjal pod njim, a on je sedel na njem, kakor da bi bil zrasel z živaljo. Ko pa je bil dospel malone tik do obzidja Emone, se je Emilij srečal z njegovimi očmi, in iz bliskov, ki so švigali iz oči tega groznega vladarja, je spoznal, s kom ima opraviti.

Mignil je lokostrelcu poleg sebe in zabrnela je tetiva. Toda vojaku je ob pogledu na strašnega Atilo zatrepetala roka in puščica je zadela v zlato bleščečega poveljnika poleg kralja. Ta pa se je za smrt poleg sebe manj zmenil, kakor če bi muha letela mimo ušesa. Še enkrat je ošinil obrambne

naprave Emone, dal nekaj povelj in zopet je s spremljevalci izginil med nebrojnimi trumami svoje vojske. Nato pa so zadnji oddelki — še vedno desetkrat močnejši od branilcev — naskočili malo lepo rimsko mesto in ga uničili.

Ko so padli zadnji junaški branilci in so se vsipale prve trume plenečih in požigajočih Hunov v mesto, je v eno izmed ozkih ulic izginil mož, zavit v dolg plašč. S seboj je vodil dva otroka, ki sta jokaje tekla ob njem. Stekli so preko nekega samotnega dvorišča in se po temnih stopnicah spustili do kleti, iz nje pa skozi skriven prehod v večji podzemski prostor.

»Hvala Bogu, da smo tu!« je vzkliknil mož in peljal otroka proti brleči lučki, okoli katere se je gnetlo precej otrok in nekaj žena.

»Še dva sem našel, a divjaki so mi bili *že za petami.«

»O, to sta Celijsva, Marko in Lucija!« so zaklicali otroci in jih sprejeli v svojo sredo.

Mož pa ni imel miru. Od vseh strani so ga povpraševali, če je videl Antonijevega očeta, Primusovega brata, Cecilijino mater in druge. Iz teme so zrle vanj plahe oči.

»Le mirni bodite!« jih je svaril. »Tu smo na varnem, a nevarnost je blizu! Samo tiho se smete pogovarjati.« Skrbno se je ozrl nazaj proti vhodu, kjer sta dva moža naglo poravnala zadnji kamen v zidu in sta dala z rokami znamenje, naj bodo tiho.

Burno je bilo srce vsem, ko so prisluhnili — zunanji krik se je le nerazločno slišal v temni podzemski prostor. A razločno so

čuli nad seboj topot premnogih nog, prevračanje težkih predmetov in kmalu grom posipajočih se sten in streh emonskih hiš.

»Ali bodo zdržali oboki?« je vprašala strahoma ena izmed deklic.

»Ne boj se, otroček!« je pomirjevalno rekel mož in par trepetajočih otrok tesno pritisnil k sebi. »Tu se nam ne more ničesar zgoditi, če le ne bodo odkrili vhoda, ki pa ga je prav težko ločiti od ostalega zidu«, je še pristavil.

In ko se je vsedel na otep slame, so se vsi primaknili bliže, kajti za zidom, skozi katerega so prišli, so se začuli divji glasovi Hunov. Moža pri vhodu sta krepkeje stisnila svoje sekire in tudi mladi Primus je skočil tja, pripravljen, da s svojim malim kopjem pomaga pri obrambi, če bi bilo potreba.

Slišali so, kako so barbari letali po kleti in vlačili iz nje blago, ki je bilo v njej shranjeno. Kmalu nato pa je hoja potihnila, le čudno pokanje in podiranje so slišali nad seboj in od vhoda sem.

»Kaj je to?« so ga povpraševali.

»Ne bojte se; nad nami gori in hiše se podirajo, a do nas ne bo seglo uničevanje sovražnikov. Stropi in zidovja so močni.«

»Od kod pa si ti prišel, ko te prav nič ne poznam!« ga je vprašala mala Lucija, ki se je plaho stiskala v njegovo varno naročje.

Mož pa se je nasmehnil in odgovoril: »Tudi jaz sem doma iz Emone. Toda še preden si ti prišla na svet, sem jaz že odšel od tod.«

»O, ti si Teodizij, kristjanski duhovnik!« je vzkliknila ena izmed žena, ki je moža šele sedaj spoznala ob slabo brleči lesčerbi.

»Da, jaz sem«, je odgovoril mož. »Iz Emone sem šel v Celejo, od tam pa sem poizkušal med barbari, ki so vedno bolj rinili proti zapadu, širiti kristjansko vero. Nekateri so jo radi sprejeli: Hunov, teh divjakov pa se ni prijelo nič lepega in dobrega. Ko pa se je dvignil Atila, ta šiba božja, kakor ga pravilno označujejo trepetajoči narodi, da zavzame zadnje

ostanke rimskega cesarstva, sem zbežal po manj znanih potih tudi jaz proti jugu.«

»Zakaj pa nisi šel z bogatini dalje doli v Italijo? Kdor je le mogel, je pobegnil, ko se je izvedelo, da pridejo Huni«, je nekako očitajoče pristavil Primus.

»Jaz sem vedel«, je rekel duhovnik, »da vas bo nekaj ostalo tukaj, pa naj postane še tako nevarno. Pobegnili smo samo tisti, ki so se nekaj preselili k nam od daljnega juga. Toda moji in vaši dedi in pradedi so bili prej tu doma kakor Rimljani in njihove kočice so stale na tej zemlji davno prej kakor Emona. Zato vas kljub barbarom, ki sedaj vro preko Emone, ljubezen do rodne grude drži tu. To sem jaz dobro vedel in zato sem še pred Huni prišel, da bi pomagal, kolikor bi bilo mogoče.«

»Ali je lepo v Italiji, da sedaj celo ti divjaki drve tja doli«, se je oglasil eden iz teme.

»Seveda je lepo. Topleje je tam. Lepša so mesta in morje je blizu. Toda naših snežnikov ni tam doli. Naših zelenih gozdov tudi ne. Mi ljubimo te kraje in tu bomo ostali!«

»Kajne, da bodo Huni zopet odšli!« je vprašala Cecilija.

»Seveda bodo!« je potrdil Teodozij, toda z vzdihom je pristavil: »Toda težki časi se bodo pričeli. O Atili trdijo, da tam, koder stopi kopito njegovega konja, ne raste več trava.«

Vsi so zaječali od bolesti.

»Povej nam, Teodozij, ali imajo Huni res pasje glave?« je vprašal mali Kornelij, ki se je šele sedaj nekoliko opogumil.

»Ne, pasjih glav nimajo. Ljudje so kakor mi. Toda kljub temu so grozni. Kako lepi ste vi, ko vas starši skrbno negujejo. Toda hunski starši razrežejo lica svojim otrokom kmalu po rojstvu. Zato so njihovi obrazi že od nežne mladosti skaženi in v starosti jim redka brada zaradi brazd raste na križem.«

»Ali so res silno veliki?« se je oglasil eden od radovednežev.

»Nasprotno. Majhni so v primeru z našimi možmi. Toda imajo krepko, čokato telo in jako močan tilnik. Taki so, kakor da bi jih iztesal prav nerodno iz debelega debela. Tako telo in grda glava, jih napravlja tako strašne. Pri tem pa njihov način življenja!«

»Kaj pa delajo takega?« je vprašal Primus.

»Večni popotniki so. Kaj njim mar njiva in vrt! Dóma ne poznajo. Svoje žene in otroke nalože na vozove in jih vlačijo od kraja v kraj. Zato nikdo ne ve, kje in kdaj je bil rojen; nikdo od njih ne ve, kaj je domovina, ki bi jo ljubil. Od tega izvira tudi v veliki meri njihova nezvestoba do vsakogar. Dvakrat na dan so zmožni s kom skleniti zvezo in ga ravno tolikokrat zopet isti dan zapustiti in izdati. Tako so brez vesti, brez vere in ljubezni, kakor divje živali se potepajo po svetu.«

»Potem pa njihove žene gotovo ne znajo kuhati in gospodinjiti!« je vzkliknila Lucija.

»Seveda ne!« je potrdil Teodozij. »Divje in zanemarjene so. Le žene poveljnikov se nečimrno oblačijo v lepe obleke, ki so jih jim prinesli iz roparskih pohodov njihovi možje. Toda brezbrizno nosijo najlepša oblačila toliko časa, dokler ne padejo z njih. Moški so ravno taki. Ne slečejo svoje obleke, pa naj bo iz preproste tkanine, iz živalskih kož ali pa iz naropanega škrлата, dokler ne odpade v cunjah z njih. Strašno pa jih je gledati pri jedi!«

»Kaj in kako pa jedo?« so se oglasili malone vsi hkratu.

»Ker jim je širni svet domovina, morajo biti z vsem zadovoljni. Za kuhanje seveda nimajo časa. Zato pa pojedjo vse, kar leta, leze in plava nad zemljo ali na njej, a le surovo. Kos ubite živali polože pod sebe na konja, jahajo na njem dalje, da se nekoliko omeheča in nato držeč krvavo meso z rokami, ga trgajo z zobmi kakor zveri. Zato ni čudno, da se v bližinskem boju poslužujejo tudi svojega zobovja, če ne morejo več rabiti svojega meča in noža!«

»Gnusno! Gnusno!« so vsi vzklikali.

»Toda tudi mesa jim zmanjka na poti in tedaj jedo razne korenine in rastline. Vse jim pride prav. Zato so vajeni proste divje prirode in seveda od mladih let pomanjkanja, mraza in dežja. Od tod izvira tudi njihovo sovraštvo do hiš in mest.

»Ali misliš, da se ne bodo naselili v lepih italijanskih mestih?«

»Nikakor ne. Tudi če bi Atila hotel, se ne bodo, ker se ogibajo hiš, kakor grobov. Preveč nemiren je njihov duh, preveč nestalni so. Zato so požgali in porušili tudi našo lepo Emono.«

»Toda kako je mogoče, da so našo posadko in hrabrega Emilija tako hitro premagali?« se je oglasil eden od gruče.

»Vidite, to je ravno!« je odgovoril Teodozij. »Za pošten boj se ne zmejnijo. Sama zvijača jih je. Na konju se zaženo strahotno kričeč nad sovražnika. Toda kaj hitro navidezno zbeže, da zvbijajo nasprotnika za seboj, da zrahljajo red v njegovih vrstah in se takoj nato zopet vržejo nanj. Ko pa naš rojak pazi na klino Hunovega meča, mu vrže zviti barbar zanko čez glavo in opravi nato svoje moralno delo kaj lahko. Nešteto naših pa je gotovo padlo tudi od puščic. Na koncu imajo ostre kosti in z lokom jih streljajo izredno dobro na veliko daljavo.

»Oče Teodozij, ali ne bi bilo mogoče še kaj naših rešiti iz krempljev teh barbarov?« je vprašal Primus.

»Dečko, ti si pogumen, da misliš tudi na druge, ko si sam v nevarnosti. Toda čital si moje misli. Le malo jih je sicer ostalo v Emoni, a vsi ti gotovo ne vedo za te skrivne kleti, v katere so se zatekali prvi kristjani v Emoni. Zato je gotovo, da je kdo padel v roke krvoločnikom. V tem, ko smo se mi tu na varnem razgovarjali, je gotovo nastala že pozna noč in naše ubogo mesto je postalo kup kadečih se razvalin. Jaz bom poizkusil priti do ujetnikov.«

»Vzemite me s seboj, oče Teodozij!« je milo zaprosil Primus. »Znam se plaziti kakor maček in morda vam bom koristil.«

»No, pa pojdi. Sama greva. Ti, Pankracij, in ti, Tit, pa storita, kar smo se prej dogovorili, če naju ne bi bilo nazaj. Sicer upam na uspeh, a molite za naju. Kamne v zidu imejte le rahlo prislonjene, da bomo mogli noter, če se vrnemo.« Pobral je še oster nož in si ga vtaknil za pas, nato pa sta s Primusom izginila skozi temno luknjo v sosednjo klet in na stopnišče.

Ostali so luknjo za silo zaslonili in težkega srca so se razen obeh stražnikov zbrali zopet pri leščerbi. V sili jim je privrela iz prsi vroča molitev, da bi se njihov dobrotnik in rešitelj z malim, junaškim Primusom srečno vrnil v skrivališče. Čas se jim je zdel dolg kakor večnost, dokler se niso oglasili pri zaslonjenih kamenih pritajeni klici. Bila sta reševalca!

Skozi luknjo, ki so jo naglo odprli, je zlezal noter najprej mali junak Primus, za njim pa nekaj deklic in dečkov, ena žena in en vojak, ki pa mu je Teodozij, kot zadnji, pomagal v podzemsko zavetišče.

Žena, dasi vsa raztrgana in umazana, je jokaje objela Marka in Lucijo, svoja otroka, o katerih ni vedela, da sta bila rešena v času, ko je ona bežala od zidovja, kjer je zadnjikrat videla svojega moža, stotnika Celija.

Nato je padla k nogam Teodozija in se mu zahvaljevala za rešitev otrok. Toda ta se je branil in rekel:

»Če ne bi bilo tega malega pri meni, mislim, da bi tudi jaz ležal zvezan ali ubit poleg tebe. Primus, povej jim, gotovo so radovedni, kako sva opravila svoje delo.«

»Joj!« je vzkliknil deček, »ko sva prišla iz kleti, sva videla samo razvaline, ki so tu in tam še tlele; pri tem se je glas tresel in solza mu je stopila v oči. «Skozi razbita zapadna vrata, kjer je ležalo mnogo naših mrtvih vojakov, sva se previdno splazila iz mesta.«

»Tja sva se namerila zato,« je dostavil Teodozij, »ker je pred vrati skladišče vina bogatega Klavdija. Vedel sem, da bodo divjaki po boju planili po sladkem italijanskem vinu in se nato ne bodo umaknili daleč od njega.«

»Klavdijevo skladišče je bilo že v razvalinah, a tu in tam so še siknili ognjeni zublji iz njih. Ob njihovem svitu sva ugledala najprej Huna na konju. Toda nagnjen je bil na konjev vrat in spal je.«

»Vedeti morate, da Huni mnogokrat celo na konjih spe in tudi velike bojne posvete imajo na njih«, je dostavil oče Teodozij.

»Nedaleč od stražarja sva ugledala skupino ujetnikov in proti njej sva se pričela plaziti«, je nadaljeval mali pripovedovalec, ki ga je oče Teodozij takoj izpopolnil: »Stražar na konju je smrčal in ko je ob najini bližini konj zahrzkal, je samo malo zarenčal, ker je bil gotovo pijan kakor njegovi tovariši.«

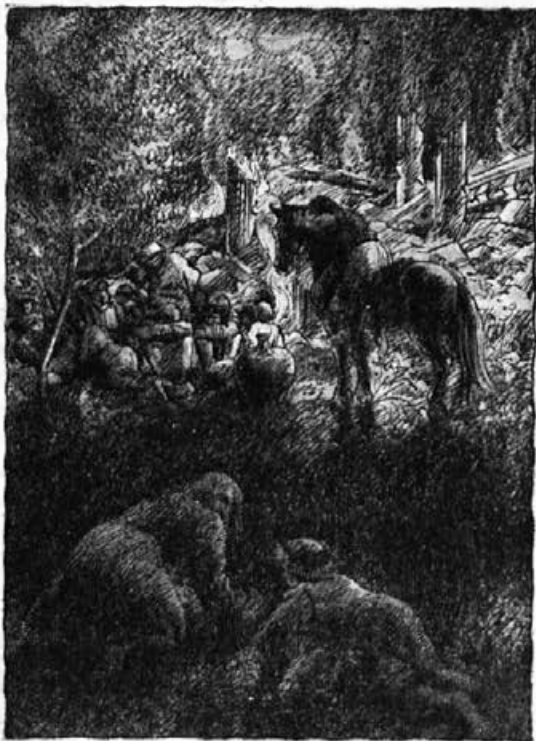
»In tako sva se priplazila do ujetnikov«, je pripovedoval Primus dalje. »Ker sva imela vsak svoj nož, sva jim hitro poroznala jermenje z nog in rok. Reveži so nama v hvaležnost poljubljali roke in na najino znamenje so nama sledili. Nekaj ranjenih vojakov smo morali pustiti na mestu, nekateri pa so se poizkušali splaziti v bližnje grmovje. K sreči sva bila dva, da je bilo delo hitro opravljeno, kajti ko sva potisnila zadnje rešence skozi mestna vrata, sem slišal peket konjskih kopit. Gotovo se je bližala zamenjava straže, ki je opazila, da so ujetniki zbežali. Sedaj nas gotovo že iščejo.«

»Ne bodo nas dolgo«, je dostavil oče Teodozij. »Na zvezdah sem spoznal, da dan ni več daleč in Huni bodo morali zapustiti Emono in zdirati za glavno vojsko.«

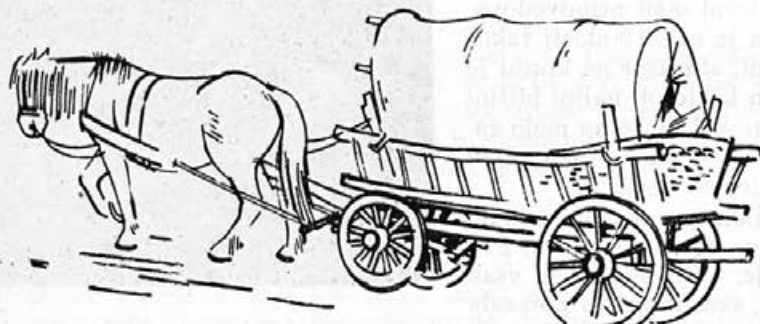
»A kaj bo sedaj z nami?« so se oglasili boječi glasovi otrok.

»Ne bojte se. Za enkrat bom jaz skrbel za vas. Jaz nimam nikogar drugega, pa boste vi moji otroci. Okolica Emone bo kmalu varna in že naslednjo noč bomo zapustili naše skrivališče. Jaz sem daleč od glavnih potov pridobil za kristjansko vero več samotnih naselnic in tja bomo šli. Atila namreč v svojem napuhu večnega Rima gotovo ne bo dosegel in vrniti se bo moral preko teh krajev nazaj v svoje domove ob Donavi. Zato bomo za nekaj časa, da minejo ti viharji časi, stanovali pri mojih znancih na samoti. Ko pa bodo nastopili boljši časi, se bomo vrnili zopet nazaj v naše mesto. In če jaz teh časov ne bom več dočkal, vi, ki ste mladi, pa jih boste gotovo.«

Besede očeta Teodozija so pomirile njegove varovance, da so drug za drugim zadremali na slami. Ko sta trudna stražnika ob zopet dobro zaprtem vhodu tudi zaspala, je sam stopil na njuno mesto. Leščerba je ugasnila; črna tema je zavladovala v podzemskem zavetišču, a rešiteljev duh je bedel in videl je pred seboj lepše in svetlejša časa.

Blizu Ptuja na levi strani Drave leži obširna in čudovito lepa ravnina. Po svojem glavnem pridelku čebuli in luku ima tudi svoje ime. Imenuje se namreč Lukarija, njeni prebivalci pa so Lukarji. Pridni in delavni so kakor malokje, vse leto obdelujejo zemljo, vsak prosti čas pa izrabijo za prodajo luka, ki ga na svojih znamenitih vozeh s streho razvažajo širom naše lepe domovine. Vse leto vise nad njimi težke skrbi, le za pust jih odlože in tedaj si privoščijo nekaj veselih dni. Kakor so vztrajni v delu in trpljenju, tako se tudi znajo predati veselju in zabavi. Dočim so že drugod več ali manj izumrli predpustni običaji, jih poznajo tu še v polnem obsegu. V predpustnih dneh je tu smeha in zabave več kakor kjerkoli drugod. Kakor bi se vsa dežela izpremenila, ni zaskrbljenih in jeznih obrazov, sam smeh, same šale, ceste pa so polne najčudovitejših pustnih šem!

Lansko leto sem se odpeljal s sosedovim Tinčkom, ki hodi v drugi razred osnovne šole, v eno izmed lukarskih vasi, da bi se še midva nasmejala in pozabila na šolske skrbi.

Naj vam na kratko opišem najino pot in čudežna bitja, ki sva jih na svoji poti srečala!

Sedla sva na prvi popoldanski vlak, ki naju je odpeljal do Moškanjec, od tam pa krenila peš do vasi, ki je oddaljena dobre pol ure. Popoldan je bil sicer meglen, ceste so bile blatne, toda to nama ni jemalo prav nič dobre volje. Tinček je venomer ponavljal, kako bo spravil v kozji rog vse lukarske šeme, kako jih bo razkrinkal, če se bo katera hotela malo preveč pošaliti z njim. Jaz sem sicer z glavo pritrjeval, a na skrivaj sem se mu smehljal, češ, bomo že videli, kako bo.

Ko sva se približala prvim hišam, sva zaslišala vik in krik, pokanje z biči in petje. Tinček je postajal hudo radoveden, komaj sem ga dohajal.

»Le počasi!« sem ga zadrževal, »še prehitro boš bežal!«

»Nisem boječ! Če so oblečene v same peklenščke, se jih ne bojim!« je zatrjeval in junaško stopal pred menoj.

Takoj nato se je pojavila izza ovinka takšna pošast, da mu je noga nehote zastala.

»Zdaj se pa izkaži junaka!« sem se nasmejal na glas. »Le oglej si to šemo! To je kurent!«

Bil je res grozen; imel je kosmat plašč iz belih ovčjih kož, iz črnih ovčjih kož pa je imel napravljeno ogromno kučmo, iz katere sta molela na vrhu glave dva dolga šopa pavovih peres, izza tilnika pa se mu je šopirilo na

vsako stran najrazličnejše perje. V obraz je bil črn, obrvi je imel napravljene iz ježevih igel, nos podaljšan v pravi svinjski rilec, pod njim so se mu košatili ogromni brki, iz ust pa mu je visel dolg rdeč jezik. Plašč je imel na pasu prevezan z vrvjo in na njej je viselo mnogo večjih in manjših kravjih zvoncev. A najstrašnejša je bila debela palica - ježevka, s katero je neusmiljeno mahal okoli sebe; na koncih je namreč imela pribitih pet ali šest ježevih kož.

Tekel je naravnost proti nama, glasno kričeč in tuleč; zvonci so mu cingljali, kakor bi pastirjem ušla velika čreda živine. Za njim se je podila kopa otrok. Nekateri izmed njih so imeli papirnate maske, ki so si jih sami napravili, drugi pa vsaj kako cunjjo na obrazu, oblečeni so bili v najrazličnejše obleke, ki so jih staknili doma na podstrešju.

»Zdaj ga pa vidiš, kurenta! Kar pojdi k njemu in mu snemi masko!« sem podražil Tinčka.

Ta pa je nekoliko zaostal in se nemiren oziral proti kurentu, ki se nama je naglo približeval. Ko je prišel tik naju, je začel plesati in tako neznansko tuliti, da sem se še jaz nehal smejati. Že je pograbil Tinčka. Moral je plesati z njim. Otroci so se seveda na vso moč smejali. Tinčku pa je šlo na jok. Končno ga je le izpustil, ko sem mu ponudil cigareto, a prej ga je še dvakrat »pobožal« z ježevko, da je prav milo zajavkal. Šele zdaj se je s svojim krdelom pognal na dvorišče najbližje hiše, midva pa sva nadaljevala pot.

Preplašenemu Tinčku pa sem hitel razlagati, da bova takšnih kurentov še nekaj srečala, da je to najobičajnejša pustna šema. Tisti, ki je bolj kosmat in ima za pasom več zvoncev, tisti je tudi imenitnejši. Kurenti ne delajo drugega, kakor divjajo po vasi, strašijo plašljive otroke, po hišah pa dobe

vina ali jabolčnika. Z nekoliko manj sigurnim korakom je Tinček stopal ob meni, vendar ni rekel ničesar. Že sva bila mimo prvih hiš, povsod so ljudje stali ob plotovih in se radovedni ozirali, odkod bo kdo prišel. Že na prvi pogled je bilo videti, da je to res pravi praznik zanje.

Sredi vasi so nama prišli naproti »orači«, ki so sicer tudi delali mnogo vpitja, a niso bili prav nič nevarni.

Spredaj so stopali štirje »konjički«, po dva in dva. Imeli so dolge bele hlače, bela srajca jim je padala čez pas, spredaj so bili prepasani z rdečim predpasnikom, koničasti klobuk pa je bil okrašen z raznobarnimi trakovi. Za škornji so imeli pritrjene zvončke, da je zazvonilo, ko so prestopili. Ti štirje »konjički« so vlekli lesen plug, prav lepo okrašen z zelenjem in trakovi; plug je vodil kurent, ki pa je bil nekoliko manj grozen kakor oni, ki sva ga srečala. Imel je tudi ježevko, ki mu je služila kot otka. Spredaj ob »konjičkih« je stopal gonjač z neznansko dolgim bičem in priganjal svojo »živinico« in tako pokal, da je šlo kar skozi ušesa. Z oračem pa je stopal tako zvani »pobirač«, podobno oblečen kot konjički, le rdečega predpasnika ni imel, v rokah je držal grablje z dvema ali tremi zobmi, na hrbtu pa je nosil velik koš.

Ker so obstali nedaleč od naju pred veliko kmetijo, sva pospešila korake.

Konjički so začeli cepetati z nogami in peti:

»Konjički škrebljajo,
ker njiv'ce orajo,
je suho močno...«

Kurent si je dajal opravka s plugom in otka, kakor da bi oral najtrše zemljo, gonjač pa je pokal z bičem in se jezil nad konjički, »pobirač«, ki je predstavljal sejalca, je zajemal iz koša pleve in jih »sejal« po zorani »njivi«, potem jo je z grabljami »pobranal«, pri tem pa pel:

»Malo bomo posejáli,
malo pograbljali,
da ne bodo ptički pozobáli!«

Malo so še peli, gonjač je pokal z bičem, kurent z ježevko naganjal otroke, ki bi bili na vsak način radi videli, kako je napravljen njihov plug, in že je prinesla gospodinja »pobiraču« tri jajca. Konjički so poskočili in planili dalje.

»To pa je nekaj imenitnega! Pojdiva za njimi!« je vzkliknil Tinček.

Sledila sva jim do konca vasi. Povsod so napravili isto, malo so »poorali«, malo »posejali«, malo »pograbljali« in dobili kakšno jajce ali kaj drugega. Nobena gospodinja jih ni pustila brez daru. Če že drugim ne dajo ničesar, »oračem« morajo nekaj dati, takšna je namreč vera. Čim bolj bodo zorali cesto in čim več bodo nasejali tu plev, tem rajši se bodo na pomlad orale njive in tem manj bo na njih plevela!

Naposled so krenili v sosednjo vas, midva pa h gospodu šolskemu upravitelju, ki je moj dober znanec. Nisva bila dolgo tam, ko je potrkalo na vrata in vstopilo šest belo oblečenih deklet s kronami na glavah.

»To so vile!« sem pojasnil Tinčku. »Teh se ti ne bo treba bati!«

»Vile« so medtem stopile v sredo sobe, vzele v svojo sredo tovarišico s krono, ki je predstavljala kraljično, se prijele za roke in začele plesati okoli nje, glasno pojoč:

»Me deklice smo vile,
vam peti hočemo,
da bi do tretje fare odmevalo.
Veselo naše je srcé,
nedolžno je in mlado še,
veselja dost' ima za nas
prelep' mladosti čas.«

Potem so pele o fantih in dekletih, ki naj bodo veseli, da še niso stopili v zakon in tako spoznali težave in skrbi, potem o otrokih, ki naj ubogajo svoje starše, končale so pa takole:

»Če nam date kronico,
da kupimo si žemljico,
veselja dost bo 'mel za vas
prelep' mladosti čas...«

Seveda so dobile še več kakor kronico. Komaj so odšle, že se je od zunaj oglasilo glasno kikirikanje. Naglo smo odšli gledat, kaj je spet.

Pred hišo je stal pravcati kokot! Tinček je seveda takoj ugotovil, da je to našemljen deček. A zelo spretno, da je bil podoben velikemu petelinu. Na glavi je imel visoko koničasto kapo, okrašeno s trakovi, obraz pokrit z belim robcem, oblečen je bil v belo krilo tako, da mu ni bilo videti rok, z njimi si je namreč držal, kar je tudi Tinček izsledil, nenavadno dolg vrat s petelinjo glavo in dolg košat rep. Poleg njega je stal drugi našemljen deček, gonjač, s košaro v rokah.

Ko smo prišli vsi na prag, je začel gonjač vpiti:

»Mati, mati hod'te gledat tristoletnega krokodila, kako zna tancati.«

Potem se je okrenil h »kokotiču« in mu velel:

»Tancaj, stvarca, tancaj!«

»Kokotič« je začel ročno skakati po eni in po obeh nogah, vrteti se na vse strani, migati z repom in stegovati vrat ter kljuvati najbližje. Zdaj pa zdaj je zakikirikal! Seveda so tudi njega spremljali otroci in smeha ne konca ne kraja. Gonjaču smo nekaj dali in že sta »odtancala« dalje!

Ljubeznivi gospod upravitelj nama je razložil, da se otroci že ves teden gredo »vile« in »kokotiče«. Tekajo po domačih in sosednjih vaseh, revnejši predvsem zato, da nekaj dobe, ostali pa radi smeha in veselja. Vsaj eno jajce dobe pri vsaki hiši! Tinčku je kar žal, da ne hodi tu v šolo. To bi bilo res imenitno! »Tancati« po mestu, skakati po eni nogi in kikirikati. Ho, ho, vse mesto bi drlo skupaj, več gledalcev bi imel, kakor jih je imel jeseni oni človek, ki so ga izstrelili iz topa!

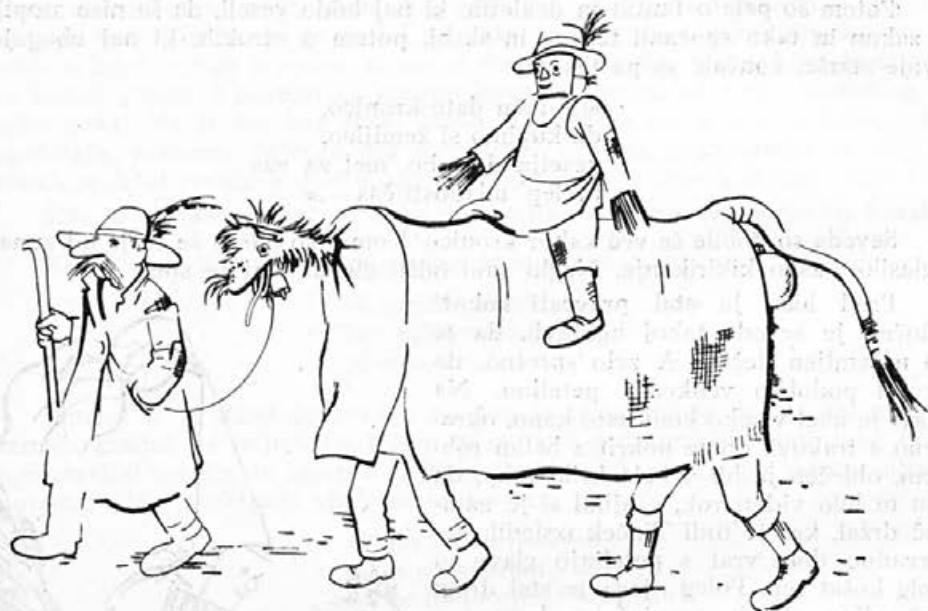

Ko sva se poslovila od upraviteljv, sva šla spet na vas. Tinček je postal spet navdušen, pripovedoval mi je, kako bi kot kokotič obiskal gospo učiteljico in bi mu morala dati v dar prav dober red iz računanja, ki mu ne gre v glavo.

Komaj je dodobrega izrekel to željo, ko se je že zakadil vanj z najbližjega dvorišča ogromen kurent.

»U! U! U! U!« je tulil in ga pograbil za pleča ter ga vlekel s sabo.

Tinček se je otepal z rokami, a ni mogel uiti. Klical me je na pomoč, šele na moje prigovarjanje ga je kurent izpustil. Komaj se je nekoliko oddahnil od strahu, že se je primajalo z druge strani še nekaj pošastnejšega.

Takoj sem spoznal, da je to »rusa«, ki je najbolj podobna kameli. Ima štiri noge, dolg rep, nenavadno glavo na dolgem vratu z zvoncem; s čeljustmi, ki so široko odprte in iz katerih moli dolg rdeč jezik, neprestano klopoče. Na njej jezdi majhen deček s klobukom, pred njo hodi gonjač z bičem in rogom, s katerim od časa do časa zatrobi, da odmeva po vsej vasi. Za njo stopa »pobirač« s košaro.

Tinček se je tako zbal pošasti, da je skočil na dvorišče čez plot. Skočil sem za njim in ga pomirjal, češ da to ni nič nevarnega in strašnega. Naj vendar natančneje pogleda in bo videl, da ima pošast štiri človeške noge. Dva fanta nosita namreč na ramenih leseno ogrodje, preko katerega je pognjena velika rjuha lukarskega voza. Prvi fant maje pošastno glavo, ki je pritrjena na krajši palici, in zvoní, zadnji pa miga z repom, deček na »rusi« pa je napravljen iz slame. Toda bilo je zaman. Tinček se je tako bal, da se ni maral o vsem tem prepričati.

A že je »rusa« prilomastila na dvorišče. Gonjač je zatrobil, ljudje so pridrveli iz hiše; potem pa je začel kričati:

»Hej, mati, hej, ljudje! Pridite gledat našo ameriansko stvarco! Pogledjte jo, kako je lepa in kako zna plesati!«

Tedaj se je »rusa« jela premikati, zaganjala se je sem in tja, stegovala vrat, klopotala s čeljustmi in otepala z repom, gonjač pa je trobil na rog.

Čez čas pa je legla na tla in vse trobljenje in prigovarjanje ni nič zaleglo. Tedaj se je gonjač okrenil h gospodinji in dejal: »Mati, vidite, kako je lačna in trudna; tri sto dni že ni jedla in pila. Pripeljali smo jo namreč iz Amerike! Dajte ji kaj! Je krape in jajca! Tudi klobas se ne brani!«

Ko je gospodinja prinesla nekaj krapov in jih spustila v njeno žrelo, se je počasi dvignila in se odmajala dalje. Spremljalo jo je še več otrok kakor prejšnje šeme.

Zdaj je seveda Tinček videl, da je bil njegov strah odveč. Moral sem z njim, da si je to čudno ameriško stvarco še pobliže ogledal. Ho, to je bilo smeha! Pri vsaki hiši se je pripetilo kaj posebnega! Tu se je »rusa« zaletela v gospodarja in ga prekucnila, tam se je pred njo splašilo odvezano tele in zbežljalo na sadovnjak, spet drugod so otroci, ki je še niso videli, kriče bežali na vse strani.

Pri neki hiši, kjer so me poznali, so naju povabili v sobo. Postregli so nama z mesom, krapci in vinom! Lukarji so sploh zelo gostoljubni! Tega dne pa hočejo, naj se veseli vsakdo, ki zajde v njihovo »deželo«. Za slovo so mi podarili še dva lepa venca luka. Dobre volje sva odkorakala proti Moškanjem.

Ko sva bila na vlaku, sem vprašal Tinčka, koliko šem je razkrinkal.

Tinček se je nasmejal in mi dejal čez čas: »Saj se jih nisem bal, samo delal sem se tako, da bi vas spravil v dobro voljo!«

No, s tem me je res spravil v dobro voljo, še bolj pa drugi dan, ko mi je pripovedoval, da se mu je sanjalo, kako je kot kurent prestrašil gospo učiteljico in svoje součence. Sklenil je tudi, da bo na drugo leto — to je letos — predlagal, naj napravijo na pustni torek izlet v Lukarijo. Ne vem, ali je to res storil ali ne, kajti že dolgo ga nisem videl. Ta misel pa ni slaba, ali ne otroci? Bilo bi vendar zabavneje med »kokotiči«, »rusami«, »orači« in celo med »kurenti« kakor pa mirno sedeti v šolskih klopih in ponavljati poštevkanko!

V zemlji in nad zemljo je vse živo. Življenjske snovi in moči so na delu.

Pa se snideta dva palčka.

»Palček, kam,« vpraša eden.

»Od dveh strani sem slišal klic SOS,« odgovarja drugi
»In ti?«

»Slišal sem tudi jaz,« reče prvi. »Zato sem šel na pot. Mora biti nekaj zelo hudega, ko kliče tako obupno na pomoč. Klic SOS: Reši naše duše! se rabi le v skrajni sili. Hitiva!«

In palčka skupno hitita. Toda nič več nista sama. Od vseh strani prihajajo, vedno več jih je. Precej številna je že ta obrambna četa življenja. Nenadoma se ustavi.

»Oho, kaj pa je to!« zakliče eden...

»Vidite,« razlaga drugi, »zopet so polili gnojnico po rastlinah. Zato tako tožijo. Ta smrdljiva zmes jih kar siloma napaja. Za nas sploh prostora ni. Uboge naše prijateljice! Saj jih bo zadušilo!«

»Da, da,« vzdihuje tretji. »Najbolj hudo pa je to, da jim vsi skupaj res ne moremo pomagati.«

»Seveda ne,« pripominja četrti. »Rastline se bodo nasrkale te kalne, nemilo dišeče pijače proti svoji volji. V steblih, listih in v vsej rastlini jo bo obilo.«

»Dober tek želim ljudem, ki bodo to zelenjavo jedli,« se oglasi neki poredni palček.

»Pa to ni vse,« važno dostavlja moder, močan možiček. »Ne gre zaradi okusa, ki ga človek večkrat niti ne čuti ne. Žalostno je predvsem to, da človek menda ne ve, kako taka zelenjava njegovemu zdravju škoduje!«

»In čeprav ve, mu je denar, ki mu ga vrže pri prodaji, ljubši nego zdravje tujih ljudi,« obsoja mali pomočnik življenja prav nemilostno to zares nepremišljeno gnojenje.

»Človek je ves srečen, ko zraste zelenjava tako lepo. Še na misel mu ne pride, da bi mogla škoditi zdravju,« brani neki dobri palček človeka.

»Jaz bi mu pa rad to povedal,« vzklikne eden.

»Dobro bi že bilo. Pa saj nas ne razume. Sedaj brž naprej!« S tem je razgovor malih pomočnikov končan. Vsi zaskrbljeni hitijo v drugo smer. Kaj bodo neki še doživeli?

Ko pridejo na lice mesta, vedo vsi, kaj je bil vzrok klicu na pomoč. Že zopet sam kemični gnoj! In koliko ga je! Brž hiti vsak k rastlinam, da bi ga vsrkale. S svojo življenjsko močjo skuša zmanjšati premoč umetnega gnojila. Rastlinice pa z veseljem sprejmejo te svoje žive pomočnike.

Nekaj palčkov je ostalo in se prav žalostno spogledujejo.

»Taka obilna nenaravna gnojila se ne morejo uvrstiti v naš življenjski red. Če bo človek kar naprej gnojil z njimi v taki meri, ne bomo mogli več pomagati,« de neki hrabri vojščak obrambne čete življenja.

»Zakaj neki človek to dela? Saj ima dovolj odpadkov, živalskega gnoja, zelenih bilk, listja, travnatih ruš, cestnega prahu itd. Če pusti te sestavine nekaj časa na kupu, se preosnujejo v prst. Ta prst je prava moč za zemljo,« modruje zemeljski palček.

»Mudi se mu za denar. Vedno ga ima premalo,« zagodrnja palček, ki dobro pozna človeka.

Pa se ojunači eden izmed palčkov, ker hoče braniti človekovo čast in pravi: »Neke liste prebira. Tam je zapisano, da mu bo umetni gnoj dal za čuda veliko lepega pridelka.«

»Seveda bi moral človek bolj premišljevati, opazovati zemljo in življenje ter čitati še marsikaj,« pristavi njegov сосед. »Zvedel in sprevidel bi, da zamori obilen umetni gnoj sčasoma vse žive moči v zemlji z malimi živalcami vred. Tako polagoma omrtviči zemljo. Razumel bi tudi, da ta nesreča ne preti samo zemlji, ampak njemu samemu. V nevarnosti je gotovo tudi človekovo zdravje, dokler uživa plodove take zemlje.«

»Saj to je tisto. Premalo misli,« se huduje palček - godrnjavček. »Samo da je več denarja. Kaj ga briga zdravje, sreča in zadovoljstvo drugih? Kako nepremišljeno seka gozdove, ki ohranjajo vlago in varujejo pred hudimi vetrovi. Nič mu niso mar niti ljudje, ki bodo živeli za njim na opustošeni zemlji! Še ptičkov in živalc, katere vidi žive pred seboj, ne pusti mirno živeti. O njih vendar dobro ve, da so njegovi pomočniki. Zadnjič je žalostno klicala neka ptičja mamica. Fantalin brez pameti in srca ji je vzal mladiče. Ali ni to grozno?«

»Godrnjavček ima prav. Kar pomislite! Kako naj ohranimo red v naravi, če pride človek in dela take nepremišljenosti,« bridko toži palček, prijatelj življenja.

»K otrokom v šolo bi šel najrajši in jim vse razložil,« se nasmehne godrnjavček. »Ali kaj, ko nas ne vidijo in ne slišijo, ker smo nevidne življenjske moči! Pa vseeno upam v otroke. Morda se bodo le v šoli tega vsega naučili. Razumeli bodo in delali prav vse svoje življenje.«

Potem, hojo palčki, potem bo lepo! Ničesar se nam ne bo treba bati od človeka. Mirno bomo snovali življenje za rastline, živali in ljudi, za ves svet. Zdravje in zadovoljstvo bo zavladovalo povsod.

Naj živijo otroci, naši ljubi prijatelji in pomočniki!«

IZ ŽIVLJENJA RASTLIN

Rastline so živa bitja, ker se prehranjajo, množe in admirajo.

Vsako živalsko in človeško telo sestoji iz stanic. Prav tako sestoji tudi rastlina iz samih stanic. Vsebina stanic sestoji iz beljakovine, tolšče, sladkorja in drugih spojin ter ima nekaj vode v sebi. Stanice rastejo do neke določene velikosti, nakar se množe in sicer tako, da nastaneta z delitvijo iz ene stanice dve, iz dveh štiri itd. Rastlina raste tako, da se večja število njenih stanic. Prativorivo (vsebina stanic) in jedro obdaja še stanična mrenica, ki daje stanici obliko in rastlini ogrodje.

Rastlina pa ne raste samo, ampak opravlja tudi važno delo.

Čudovita dela opravlja, in sicer tiho in brez godrnjanja. Ako bi se rastline uprle in ne bi hotele več delati, tedaj bi na svetu pomrli vsi ljudje in poginile vse živali.

Vse živalstvo in rastlinstvo sestoji po večini iz štirih prvin, ki so: ogljik, kisik, vodik in dušik, kar vse se nahaja v oglju, zraku in vodi. Kruh, ki ga vsak dan jemo, in sploh vsa hrana, ki jo uživamo dan na dan, vsebuje v glavnem omenjene štiri prvine. Vedeti moramo, da zajemamo vse življenjske potrebne snovi le iz teh štirih vrelcev. Edino kar se izpreminja, je način pripravljanja. Medtem ko uživajo živali in tudi človek hrano v trdni obliki, rastline potrebne snovi vsrkavajo. Ogljika n. pr. ne sprejema rastlina direktno iz oglja, marveč ga vrska v obliki ogljikovega dvokisa iz zraka.

O ogljikovem dvokisu ali ogljikovi kislini ste v šoli gotovo že slišali. Tudi vsi veste, da je silno strupen. Je to brezbarven plin, nekoliko kislatega okusa in vonja ter težji nego zrak. Njegova specifična teža je 1,52. Voda ga vpija silno pohlepno ter dobi potem kislast, prijeten in krepilen okus.

Posebno veliko ogljikove kisline vsebujejo slatine ali vode, n. pr. Rogaška in Radenska slatina. V krajih blizu ognjenikov puhti včasih ogljikova kislina iz zemlje. Taka jama, imenovana »Pasja jama«, se nahaja pod Vezuvom blizu Napolja. Sodavičarji uporabljajo ogljikovo kislino za soda-vodo (sifon). Soda-voda je namreč čista voda, ki ji umetno primešajo ogljikovo kislino. Pod visokim pritiskom postane plin tekoč in ga shranjujejo v jeklenih valjih ter različno uporabljajo. Z njim iztiskavajo gostilničarji pivo iz sodčkov. Gotovo ste že videli tak pokončen jeklen valj poleg pivske točilnice. Sploh pa imajo vse pijače, ki se penijo, v sebi več ali manj ogljikove kisline, n. pr. pivo, vino, zlasti šampanjec, pokalice itd. Pijače, ki vsebujejo ogljikovo kislino, imajo zato prijeten in osvežujoč okus. In vendar je ogljikova kislina, če jo vdihavamo, silno strupena. Ker je ni v zraku dosti, ampak le 0,5 %, ne škoduje v taki množini vdihana zdravju.

Ogljikova kislina se razvija pri gorenju, dihanju, vrenju mošta in sploh pri vsakem razkrajanju in gnitju. Vsako živo bitje oddaja ogljikovo kislino. Ako se nahaja v majhnem prostoru več ljudi, se kaj pogostokrat dogodi, da je komu izmed navzočih nankrat slabo in izgubi zavest. To pa zato, ker je vdihaval slab, z ogljikovo kislino nasičen zrak. Vsak človek izdiha na dan približno 450 l ogljikove kisline, kar odgovarja 250 g izgorelega oglja. Ker živi na svetu približno 1570 milijonov ljudi, izdihajo na leto 258 milijard kubičnih metrov ogljikove kisline, kar odgovarja približno 138 milijardam kilogramov izgorelega oglja. Tako količino strupenega plina izdiha človeštvo leto za letom. Pomislimo še, da tudi živali izdihavajo ogljikovo kislino, in še v mnogo večji meri, ker so mnogo številnejše nego človeštvo. Pa to še ni vse. Rekli smo, da se tvori ogljikova kislina tudi pri gorenju, gnitju in sploh pri vsakršnem razkrajanju. Kaj vse na zemlji vre in kipi, gnije, trohni in gori? In pri tem se

povsod razvija ogljikova kislina, skozi leto in dan, desetletja in tisočletja že. V ozračje okrog nas prihajajo tedaj neprestano ogromne množine strupene ogljikove kisline, ki bi — ako bi ostale neporabljene — uničile vse človeštvo in živalstvo.

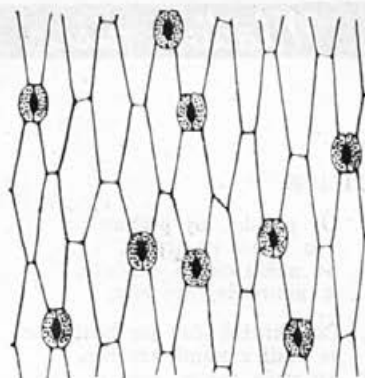
Kdo pa skrbi, da se to ne zgodi? Kdo je tisti, ki čisti ozračje in uničuje strupeni plin?

Rastlina. Ona se preživlja in hrani z ogljikovim dvokisom, ki ga sprejema iz zraka. Rastlina je naša rešitev, da se ne zadušimo v strupenem ozračju. Čuden želodec ima rastlina, kaj? V hrano ji je smrtonosen plin, ki nastane iz gnitja in trohnenja.

Kako se pa vse to dogaja?

Ako pogledamo pod močnim povečevalnim steklom, tako imenovanim mikroskopom, spodnjo stran lista rastline, tedaj opazimo brez števila mnogo majhnih odprtanic ali luknjic, ki vodijo v notranjost lista. Tem odprtinam pravimo listne reže. En sam lipov list jih ima nad milijon. Skozi te reže rastlina diha, kot dihajo živali ali človek, le s to razliko, da ne vdiha vajo rastline čistega zraka, marveč le tisti strupeni plin, ki se imenuje ogljikov dvokis. Skozi listne reže prihaja tedaj v notranjost rastline ogljikov dvokis, ki se v listnih stanicah predela in razkroji v ogljik in kisik. Ogljik obdrži rastlina zase, ker ji je nujno potreben za življenje, medtem ko ostane kisik prost in ga rastline nato izdihavajo po isti poti, t. j. skozi reže.

Kdo bi mislil, da so rastline, ki nas razveseljujejo s prijetnim vonjem in lepim cvetjem, prav za prav naše rešiteljice. Brez njih bi ne bilo življenja na svetu. Vsi ljudje bi morali umreti in vse živali poginiti. Pa je že vse tako modro urejeno na tem božjem svetu. Na njem ni nobene najmanjše stvari brez pomena. Vsaki stvarci je božja modrost določila posebno opravilo. Vse dela. Ni stvarce na svetu, ki bi stala ob strani in pasla lenobo. Le tako se ohranja pri življenju in še skrbi, da ohranja žive še druge stvari. Drug za drugega, vsi za vse. Res je,

Listne reže na spodnji površnici lista

med vsemi živimi bitji na svetu, med človekom, živaljo in rastlino je neka skupnost, da nobeno živo bitje samo zase ne more živeti, ampak je navezано na pomoč drugega. To nas uče še posebno rastline s svojim delovanjem.

Leopold Paljk

LIMONA — ZDRAVO ZIMSKO SADJE!

Limona je zelo važen sad pozimi, ker vsebuje veliko vitaminov. Dnevna uporaba naj bi bila: 2—3 žlice limoninega soka.

Pri kuhanju kakršnega koli sadja, bodisi jabolk, hrušk, kutin itd., dodamo vedno nekaj kapljic limoninega soka. S tem ohrani kuhano sadje lepo barvo. Solato zabelimo poleg olja še s sokom limone. Trdo meso ali perutnino obribamo z limono, prav tako tudi pomažemo ribe pred pečenjem z limoninim sokom. Za čaj pa pripravimo limono: zelo tanko ji izrežemo lupino, ki jo prav na drobno sesekljamo in to pomešamo s sladkorjem, kar damo v skodelico za čaj. Pa tudi v juhi rabi-mo limonin sok. Tega namreč pomešamo s surovim maslom in rumenjekom. Vse to napravi juho zelo okusno, posebno riževo, zdrobovo in juho z ribano kašo.

Če je limona, ki jo nameravamo uporabiti v kuhinji, pretrda, jo pred uporabo pogrejemo in nato povaljamo z roko po mizi.

Smučke sem si jaz pripravil,
na dolgo pot se odpravil,
Smuk — po hribu dol zdrčim,
na beli cesti obležim.

Z morja južec je zapihal,
snežec beli ves odpihal.
Smučke sem na ramo del,
žalosten domov sem šel.

Bojan, Horvat,

IV. r. Sv. Duh na Blokah.

OJ PTIČICE

Oj ptičice, oj ptičice,
vso zimo ve trpite,
po naših oknih skačete,
le malokdaj ste site.

Čez kratek čas pa boste ve
se tudi z nami veselile,
ko vaše sestre tam iz dalj
se bodo k nam vrnile.

Draga Zlender,

VI. r. Ljubečna pri Celju.

SLAMNATI MOŽ NA JABLANI

Pred več leti je živel pri nas tujec, ki je posedoval malo hišico z vrtno in sadjem. Ni čuda torej, če je skrbno čuval, kar je imel. Posebno je bil oprezen na sadje, ki so mu ga ravno zato hodili poredni paglavci dostikrat klatit in obirat. Ena jabolana je stala tik visokega zidu in do te so imeli zlikovci posebno veselje. Dva dečka sta si neko noč privoščila neslano šalo. Na jablano sta odnesla slamnatega moža in ga na rahlo prislonila med veje. Nato sta vzela dolgo vrv in jo na enem koncu privezala za jablano, drugi konec pa sta vrgla čez zid, odkoder bi lahko potezala za vrv in s tem spravila v gibanje jablano. Ko je bilo to delo opravljeno, se je eden skrnil za zid in čakal prilike, da bo potegnul za konec vrvi in s tem stresal jablano, drugi pa je stopil v hišo ter povedal gospodarju, da mu nekdo trese jablano. Gospodar gre ves razburjen na vrt in k jablani, ki jo je medtem oni za zidom krepko stresel. Hoteč enkrat za vselej napraviti konec tem kradljivcem, pograbi za kol in udari z vso silo po tatu in ta se na mah zvali na tla. Ker vidi, da se kradljivec na tleh ne gane, plane ves prestrašen v hišo k ženi in reče: »Francka, tata sem hotel postrašiti, pa sem ga ubil.« Žena ga tolaži, češ, da je morda samo omedlel. V tej nadi sta šla oba ven in vzela s seboj vodo in brisačo, da bi ga obudila k življenju. Ko prideta pod jablano, ga hoče mož obrniti na drugo stran, da bi morda le kako prišel k življenju. Pri tem opazi na svoje veliko začudenje, da je mož iz slame, zato reče ženi: »Francka, le pusti ga, saj ni človek, je sama slama!« Vsa zadovoljna gresta v hišo in se mirne vesti podasta k počitku.

Cilka Kandorfer, IV. raz., Pilštanj.

»LAČEN SEM IN ZEBE ME«

Vse je mrtvo, le mali zapuščeni vrabček žalostno čivka in milo prosi, da te zaskeli v dno srca. — Nekega dne sem šla na sprehod. Kar zaslišim, da me kliče iz tihoga gozda ptičji glas. Na mahu je čepel majhen vrabček in mi začel tožiti svoje gorje: »Komaj sem izpolnil eno leto, že hodim od hiše do hiše lačen, raztrgan in bos ter prosim ljudi za drobtinico kruha. Večkrat pozabijo name, ker se jim bolje godi kot meni. Pa bom vendar obiral mrčes, da bodo želi jeseni bogate sadove!«

V temo je zavito življenje lačnega ptička, ki je brez mamice, da bi ga hranila. Zato se ga vsaj vi, dobri ljudje, usmilite in mu pomagajte, da ne bo pel večne pesmi: »Lačen sem in zebe me!«

Štefanija Dolškova, VI. r., Kočevje.

ZAJČEK IN VEVERICA

Zajček in veverica skupaj hodila, po trati in gozdu ptičke podila. Ponoči sta spala. Nekega jutra, ko sta vstala, po belih stezicah sta se igrala. Za grmóm pa lovec skrit stoji, prvi strel počí, zajčka ustrelí. Veverica skoraj od straha omedlí. Toda pogum jí šine v glavo, po deblu zgine v goščavo.

Bojan Brovet,

uč. IV. r. os. š. v Mengšu.

DRAGI NAŠ ROD!

V četrti številki »Našega roda« smo čitali več dopisov, med temi tudi pesmico o Dobrniču. V tej pesmi je dopisnik iz Vrboveca nekoliko zasmehoval našo vas. Učenci V. razreda višje ljudske šole smo zato sestavili naslednjo pesmico:

Dobrnič je lepa vas,
doline male on je kras.
Tu vode bistre dost' stoji,
da Vrbovec pred njo drhti.

Pozdravljamo vse čitatelje »Našega roda«.

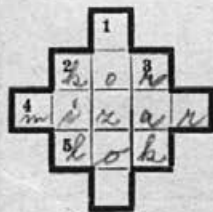
Učenci V. razreda v Dobrniču.

ZOPET NEKAJ ZA CICIBANČKE:

Prve črke navpično vam povedo ime in priimek največjega slovenskega pesnika, ki ga Cicibančki gotovo že poznate po lepih pesmicah, ki vam jih je podaril v zbirkah: Palčki Poljanci, Sto ugank in Ciciban.

KRIŽANKA

Navpik: 1. velika poplava, tudi roman največjega poljskega pisca. Beseda se bere naprej in nazaj, skriva v sebi pomene: prve tri črke dajo stezo, druge tri moško ime, zadnje tri morilno orožje. 2. če bereš naprej: klica, tudi luža, mlaka; nazaj: rabimo, da napravimo predmete svetle. 3. naprej: vodna žival; nazaj: oziralni zaimek, tudi veznik.

Vodoravno: 2. prostor v cerkvi; nazaj tudi določen čas, doba, tudi svetnik. 4. kmet, delavec. Se bere naprej in nazaj in ima v sebi pomene: prve tri črke vojna (hrv.), druge tri oče, zadnji dve prostorna mera. 5. orožje, tudi pravilno ukripljena črta; nazaj gorjača, palica.

KRIŽANKE „KVADRATI“

E. Hrušý, 5. r. I. narodne šole v Mariboru.

1. 4. 5. 6.

1.	n	r	l
2.	a	v	o
3.	l	o	h

1. 4. Afriška reka.
2. 5. Moško krstno ime.
3. 6. Staro orožje.

2. 4. 5. 6.

1.	d	a	k
2.	e	v	a
3.	u	a	n

1. 4. Padavina.
2. 5. Žensko krstno ime.
3. 6. Svit.

3. 4. 5. 6.

1.	k	a	b
2.	a	n	a
3.	b	a	n

1. 4. Jugoslovanski otok.
2. 5. Žensko krstno ime.
3. 6. Glas.

4. 4. 5. 6.

1.	p	a	d
2.	a	t	a
3.	d	a	n

1. 4. Italijanska reka.
2. 5. Oče.
3. 6. Del meseca.

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
Iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

*Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v*

Učiteljski knjigarni v Ljubljani in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
kolaki upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina.

Klišeeje

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra nasip 23

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

sprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta
v zavarovanje za pogrebno za zneske od
din 1000— do 10.000—; za doto od 1. do 16.
leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.

— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in
informacije! — Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki se sprejemajo za vsak kraj dravske banovine